

III.

Věcný záměr zákona o finanční pomoci studentům

A) Závěrečná zpráva hodnocení dopadů regulace RIA

1 Důvod předložení návrhu

Věcný záměr zákona o finanční pomoci studentů se předkládá na základě Programového prohlášení vlády České republiky ze dne 4. srpna 2010, ve kterém vláda v rámci připravované reformy vysokoškolského vzdělávání zamýšlí zavedení finanční spoluúčasti absolventů vysokých škol na hrazení nákladů jejich studia formou tzv. odloženého školného. Vláda proto zavede účinný systém finanční pomoci studentů.

Úkol je termínově konkretizován usnesením vlády č. 210 ze dne 23. března 2011.

2 Identifikace problému, cílů, kterých má být dosaženo, rizik spojených s nečinností

Cílem věcného návrhu zákona o finanční pomoci studentů vysokých škol je zlepšení ekonomických podmínek studentů vysokých škol v průběhu vysokoškolského studia, zejména v návaznosti na zavedení povinnosti placení školného. Riziko spojené s nečinností spočívá v tom, že zavedení školného bez odpovídajících podpůrných finančních nástrojů by vedlo ke zvýšení bariéry přístupu občanů k vysokoškolskému vzdělání.

Návrh variant z hlediska komplexního řešení problematiky:

2.1 Definice studenta – příjemce finanční pomoci

Definice studenta jako příjemce finanční pomoci je základním požadavkem pro nastavení efektivního systému poskytování finanční pomoci studentům vysokých škol. Správné nastavení této definice je důležité také z pohledu provázání na další systémy, které pracují s definicí studenta. Jedná se o sociální systém, daňový systém či systém zdravotního pojištění.

Nulová varianta

Současný stav

Studentem je - nezaopatřené dítě do 26 let věku, jestliže se soustavně připravuje na budoucí povolání (v případě daňových úlev se hranice pro studenty doktorandských oborů zvyšuje na 28 let).

Za soustavnou přípravu dítěte na budoucí povolání se považuje dle § 12 zákona č. 117/1995 Sb.:

- studium na středních a vysokých školách v České republice, s výjimkou:

- studia za trvání služebního poměru;
- dálkového, distančního, večerního nebo kombinovaného studia na středních školách, je-li dítě v době takového studia výdělečně činné podle §10 nebo má-li v době takového studia nárok na podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci;
- teoretická a praktická příprava pro zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost pro osoby se zdravotním postižením, prováděná podle předpisů o zaměstnanosti;
- studium na středních nebo vysokých školách v cizině, pokud podle rozhodnutí Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy je postaveno na roveň studia na středních nebo vysokých školách v České republice.

Silné stránky:

- ponechání současného stavu znamená úsporu administrativních nákladů
- stabilita právního prostředí v této oblasti

Slabé stránky:

- věkové omezení stanovené na 26 let není s ohledem na obecný trend odkládání nástupu do vysokoškolského studia, realizaci zahraničních pobytů během studia přiměřené
- nereflexuje ani změny, ke kterým došlo v základním školství (prodloužení povinné školní docházky).

Varianta 1

Zvýšení rozhodného věku a omezení na standardní dobu studia¹

Statut vysokoškolského studenta bude mít každá fyzická osoba, která splňuje následující:

- studuje akreditovaný studijní program (bakalářský, magisterský vč. navazujícího, doktorský),
- studuje v prezenční formě studia,
- v celkovém součtu dosud absolvovaných let studia příslušného cyklu její studium nepřesáhlo délku standardní doby studia tohoto cyklu²,
- při zahájení studia v příslušném akreditovaném studijním programu nepřekročila hranici věku 30 let.

Splněny musí být všechny podmínky současně.

Silné stránky:

- motivuje studenty k dokončování studia během standardní doby studia
- prodloužení věkové hranice je v souladu s obecným trendem odkládání nástupu do vysokoškolského studia, a realizací zahraničních pobytů během studia.

¹ Změna se týká výhradně studentů vysokých škol a nijak se nedotkne posuzování ostatních kategorií podpořených osob.

² Standardní doba studia zahrnuje počet roků, na něž je příslušný studijní program (bakalářský, magisterský, navazující magisterský nebo doktorský) akreditován. Pro účely finanční pomoci studentům bude definice standardní doby studia vycházet z návrhu vysokoškolského zákona.

- dopad na veřejné rozpočty vyplývající ze zvýšeného rozhodného věku je kompenzován omezením podpory na standardní dobu studia.

Slabé stránky:

- zavedení definice studenta – příjemce finanční podpory bude muset být promítnuto do daňových systémů a systémů státní sociální podpory.

Na základě porovnání silných a slabých stránek a rizik vychází tato varianta jako nejvíce vyhovující stanoveným cílům.

Varianta 2

Prosté zvýšení věkové hranice u současného stavu

Studentem je - nezaopatřené dítě do 30 let věku, jestliže se soustavně připravuje na budoucí povolání.

Silné stránky:

- nepovede k významnému nárůstu administrativních nákladů spojených se změnou
- prodloužení věkové hranice je v souladu s obecným trendem odkládání nástupu do vysokoškolského studia, a realizací zahraničních pobytů během studia.

Slabé stránky:

- významné rozšíření počtu podporovaných osob a s tím spojený dopad na veřejné rozpočty
- nemotivuje studenty k dokončování studia během standardní doby studia.

2.2 Spoření na vzdělání

Podpora spoření na vzdělání je jednou z hlavních možností financování studia vysokoškolských studentů, k níž se vláda ve svém programovém prohlášení zavázala. Vzhledem k tomu, že v současné době žádný státem podporovaný systém spoření na vzdělávání neexistuje, je zapotřebí tento systém vytvořit, a to buď modifikací současného stavebního spoření, nebo vytvořením nového systému spoření.

Nulová varianta

Vzhledem k tomu, že žádný podporovaný systém spoření na vzdělávání neexistuje, nemohla být varianta spočívající v ponechání současného předmětem hodnocení.

Varianta 1

Modifikace současného stavebního spoření

V současné době je Ministerstvem financí připravována koncepční novela stavebního spoření, v rámci které má dojít k zavedení účelovosti při čerpání poskytnuté státní podpory a k dalšímu zpřísnění čerpání prostředků ze státního rozpočtu (v současné době 10 % ročně z vložené částky, maximálně však 2 tis. Kč). Jako vhodné a efektivní se jeví rozšíření účelovosti při čerpání poskytnuté státní podpory také na oblast financování vysokoškolského vzdělávání tj. možnost jejího použití na školné a další poplatky vyměřované vysokou školou. Jakkoliv poskytnutá státní podpora představuje pouze menší část naspořených prostředků,

představovala by navrhovaná změna významný „signální“ efekt pro účelovost použití všech naspořených prostředků.

Nespornou výhodou tohoto řešení je vedle poměrně jednoduché implementace do současného systému také skutečnost, že stavební spoření má v současné době uzavřeno přes 5 mil. účastníků, tzn. že tyto soukromé zdroje jako reálná možnost financování školného a nákladů studia existují již v současnosti. Spoření bude probíhat podle zavedených pravidel s tím, že účelovost bude rozhodnuta a doložena v okamžiku čerpání naspořených prostředků (vč. státní podpory). Navržené řešení nepovede k významnému zvýšení počtu smluv, protože nebude možno mít uzavřeno více než jednu smlouvu se státní podporou.

Finanční model modifikovaného stavebního spoření

Příklad 1:

Příklad 1 modeluje předpokládaný vývoj výnosu ze stavebního spoření při zvolených parametrech 700 Kč měsíční vklad a doba spoření 10 let. Tabulky (viz níže) následně počítají předpokládanou výši připsaných státních podpor a získaných úrokových výnosů.

Tabulka č. 1 – Vstupní parametry kalkulace výnosu ze stavebního spoření (doba spoření 10 let, vklad 700 Kč)

Parametry modelu	Hodnota
Měsíčně spořená částka	700 Kč
Roční vklad střadatele	8 400 Kč
Úroková sazba	2%
Příspěvek státu	10%
Daň z výnosu	15%

Tabulka č. 2 – Předpokládaný výnos ze stavebního spoření při měsíčním vkladu 700 Kč, doba spoření 10 let

Rok	Vklad střadatele/Školné	Příspěvek státu	Připsaný úrok	Daň z výnosu	Čistý úrok	Zůstatek na účtu
1	8 400		168	25	143	8 543
2	8 400	840	356	53	302	18 085
3	8 400	840	547	82	465	27 790
4	8 400	840	741	111	630	37 659
5	8 400	840	938	141	797	47 696
6	8 400	840	1 139	171	968	57 904
7	8 400	840	1 343	201	1 141	68 286
8	8 400	840	1 551	233	1 318	78 844
9	8 400	840	1 762	264	1 497	89 581
10	8 400	840	1 976	296	1 680	100 501
11		840				101 341
12	Studium VŠ					
13						
14						
15						
Výnos z vkladů v Kč		8 400	10 351	1 553	8 941	17 341

Pokud bude student spořit 10 let 700 Kč měsíčně, naspoří v rámci stavebního spoření celkem 101 tis. Kč. Státní podpora bude za dobu spoření činit 8400 Kč a na úrocích při úrokové sazbě získá dalších 8 941 Kč. Celkem tedy získá předpokládaný výnos ve výši 17 341 Kč z naspořené částky.

Příklad 2:

Příklad 2 modeluje situaci, kdy student spoří se stavebním spoření maximální částku, ze které získává státní podporu po stanovenou dobu a snaží se tedy maximalizovat výnos za předpokládanou minimální dobu spoření.

Tabulka č. 3 – Vstupní parametry kalkulace výnosu ze stavebního spoření (doba spoření 6 let, vklad 1667 Kč)

Parametry modelu	Hodnota
Měsíčně spořená částka	1 667 Kč
Roční vklad střadatele	20 000 Kč
Úroková sazba	2%
Příspěvek státu	10%
Daň z výnosu	15%

Tabulka č. 4 – Předpokládaný výnos ze stavebního spoření při měsíčním vkladu 1667 Kč, doba spoření 6 let

Rok	Vklad střadatele/Školné	Příspěvek státu	Přípsaný úrok	Daň z výnosu	Čistý úrok	Zůstatek na účtu
1	20 000		400	60	340	20 340
2	20 000	2 000	847	127	720	43 060
3	20 000	2 000	1 301	195	1 106	66 166
4	20 000	2 000	1 763	264	1 499	89 664
5	20 000	2 000	2 233	335	1 898	113 562
6	20 000	2 000	2 711	407	2 305	137 867
7	Studium VŠ	2 000				139 867
8						
9						
10						
Výnos z vkladů v Kč		12 000	9 256	1 388	7 867	19 867

Pokud bude student spořit 6 let 1667 Kč měsíčně, naspoří v rámci stavebního spoření celkem 140 tis. Kč. Státní podpora bude za dobu spoření činit 12 tis. Kč a na úrocích při úrokové sazbě 2 % a odečtení 15% srážkové daně získá dalších 7 867 Kč. Celkem tedy získá za šest let spoření předpokládaný výnos téměř 20 tis. Kč.

Silné stránky:

- minimální náklady spojené se zavedením vyplývající z toho, že jde o parametrickou úpravu existujícího stavebního spoření
- nedojde k významnému navýšení prostředků vynakládaných na státní podporu z důvodu, že v rámci jediného systému spoření (stavební, na vzdělání) nebude možno mít uzavřeno více než jednu smlouvu se státní podporou
- soukromé zdroje v současném stavebním spoření použitelné pro financování školného a nákladů studia existují již v současnosti. Není nutno čekat na dokončení několikaletého cyklu spoření
- stabilita právního prostředí v této oblasti a související všeobecná znalost produktu a jeho využití.

Slabé stránky:

- volnější vztah státní podpory k průběhu vysokoškolského studia a jeho financování.

Na základě porovnání silných a slabých stránek a rizik vychází tato varianta jako nejvíce vyhovující stanoveným cílům.

Varianta 2

Vytvoření nového systému spoření na vzdělání

Druhou možností je vytvoření nového typu spoření. Stejně jako je tomu u nově připravované modifikace stavebního spoření i u spoření na vzdělání bude získání státní podpory v plné výši omezeno dodržením předem stanovené minimální doby trvání tohoto spoření, po kterou by nebylo možné se spořenými prostředky disponovat. Navíc zde bude přesně definována účelová vázanost těchto prostředků připsaných státem na spoření na vzdělání. Nárok na naspořené finanční prostředky včetně státní podpory by byl podmíněn prokázáním úspěšného zapsání ke studiu na vysoké škole a prostředky by účastníkovi následně byly vypláceny opakovaně v pravidelných časových intervalech, čímž by se předcházelo jejich využívání na jiné účely, než je financování vzdělávání.

V případě, že by nebyla dodržena vymezená spořicí lhůta a prostředky by byly vybrány předčasně, případně by nebyly dodrženy jiné podstatné podmínky související s účelovou vázaností půjčky, účastník by přišel o připsanou státní podporu. Stejně tak pokud nakonec účastník na vysokou školu nenastoupí, je možné naspořené prostředky (bez státních příspěvků) kdykoli vybrat a realizovat tak pouze zhodnocení, které nabízí komerční subjekt u tohoto produktu.

Tento nový spořicí produkt budou moci nabízet všechny komerční subjekty (banky, spořitelny apod.), kterým k jeho poskytování bude udělena licence. Těmto subjektům po obdržení licence vznikne dále povinnost nabízet zvýhodněné půjčky na životní náklady studentů.

Předpokládané parametry systému (z pohledu finančního instrumentu)

- spoření na vzdělání poskytují komerční subjekty (využití soukromého kapitálu při úročení vkladů);
- smluvní vztah vzniká mezi účastníkem ve věku do 26 let (hranice pro založení spořicího produktu) a komerčním subjektem; nezletilí účastníci jsou zastoupeni svým zákonným zástupcem; každý účastník může mít současně uzavřenu pouze 1 smlouvu o spoření na vzdělání;
- minimální doba fáze spoření je 5 let;
- průběh spoření na vzdělání má 2 fáze, fáze spořicí a fázi čerpání;
- ve fázi spoření je podpora poskytnuta formou jednorázového státního příspěvku ve výši 10 % z naspořené částky, max. však 5 tis. Kč při ukončení spoření a začátku fáze čerpání při splnění podmínek pro ukončení fáze spoření (první přijetí do studijního programu vysoké školy, minimální doba spoření 5 let);
- fáze čerpání naspořených prostředků začíná při současném splnění podmínek ukončení fáze spoření a studia účastníka na vysoké škole a končí ukončením studia;
- ve fázi čerpání studentovi vzniká nárok na státní příspěvek ve výši 1 % z naspořené částky (max. z 50 tis. Kč) v každém semestru jeho studia;
- čerpání naspořených prostředků včetně připsaných státních příspěvků je účelově vázáno na:
  - úhradu školného;
  - úhradu dalších poplatků za studium předepsaných školou;
  - úhradu životních nákladů při studiu, max. do výše 5 tis. Kč za semestr (účelovost se prokazuje pouze potvrzením o studiu).

- zůstatek prostředků po ukončení fáze čerpání bude:
  - v případě řádného ukončení studia (absolvování) možné vybrat bez dalších podmínek;
  - v případě předčasného ukončení studia vybrat snížený o vyplacené státní příspěvky;
  - v obou případech může být zůstatek převeden zpět do spořicí fáze k financování případného dalšího studia.
- zůstatek prostředků při ukončení spoření jiným způsobem než přechodem fáze spoření do fáze čerpání bude vyplacen snížený o případné státní příspěvky;
- veřejný kapitál je zde využíván pouze ve formě připsaných státních příspěvků;
- v rámci systému spoření na vzdělávání bude možné poskytovat také půjčky na životní náklady v době studia.

Finanční model spoření na vzdělání

Příklad 1:

Příklad 1 modeluje situaci, kdy student požaduje uspořit částku 100 tis. Kč uspořenou za 10 let. Tabulky níže zobrazují vývoj vkladů, výši státní podpory a získaných úroků ze spoření.

Tabulka č. 5 – Vstupní parametry kalkulace výnosu ze spoření na vzdělání (doba spoření 10 let, vklad 700 Kč)

Parametry modelu	Hodnota
Měsíčně spořená částka	700 Kč
Roční vklad střadatele	8 400 Kč
Úroková sazba	2%
Příspěvek státu	10%
Daň z výnosu	15%

Tabulka č. 6 – Předpokládaný výnos ze spoření na vzdělání při měsíčním vkladu 700 Kč, doba spoření 10 let, doba čerpání naspořené částky 5 let

Rok	Vklad střadatele/Školné	Příspěvek státu	Připsaný úrok	Daň z výnosu	Čistý úrok	Zůstatek na účtu
1	8 400		168	25	143	8 543
2	8 400		339	51	288	17 231
3	8 400		513	77	436	26 067
4	8 400		689	103	586	35 052
5	8 400		869	130	739	44 191
6	8 400		1 052	158	894	53 485
7	8 400		1 238	186	1 052	62 937
8	8 400		1 427	214	1 213	72 550
9	8 400		1 619	243	1 376	82 326
10	8 400		1 815	272	1 542	92 269
11	-20 000	6 000	1 565	235	1 331	79 599
12	-20 000	1 000	1 212	182	1 030	61 629
13	-20 000	1 000	853	128	725	43 354
14	-20 000	867	484	73	412	24 633
15	-20 000	493	103	15	87	5 213
Výnos z vkladů v Kč		9 360	13 945	2 092	11 853	21 213

V tabulce je modelována situace, kdy student požaduje během deseti let naspořit částku přibližně ve výši pětiletého školného na vysoké škole (tj. 100 tis. Kč). V tomto případě musí

spořit přibližně 700 Kč měsíčně. Po splnění všech podmínek pro připsání státní podpory a postupného čerpání naspořených vkladů na platbu školného získá předpokládaný výnos z připsaných státních podpor 9 360 Kč (ve srovnání s 8 400 Kč se stavebním spořením) a dalších 11 853 Kč na čistých úrocích. Celkem tedy student v rámci tohoto produktu získá předpokládaný výnos ve výši 21 213 Kč nad rámec vložených prostředků (ve srovnání s předpokládaným výnosem 17 tis. u stavebního spoření při stejných parametrech).

Příklad 2:

Druhý příklad modeluje situaci, kdy student spoří po minimální požadovanou dobu, která podmiňuje připsání příspěvku státu (min. 5 let) a výše spořené částky je 1667 Kč (hodnota zvolena stejná jako u příkladu 2 produktu stavebního spoření).

Tabulka č. 7 – Vstupní parametry kalkulace výnosu ze spoření na vzdělání (doba spoření 5 let, vklad 1667 Kč)

Parametry modelu	Hodnota
Měsíčně spořená částka	1 667 Kč
Roční vklad střadatele	20 000 Kč
Úroková sazba	2%
Příspěvek státu	10%
Daň z výnosu	15%

Tabulka č. 8 – Předpokládaný výnos ze spoření na vzdělání při měsíčním vkladu 1667 Kč, doba spoření 5 let, doba čerpání naspořené částky 5 let

Rok	Vklad střadatele/Školné	Příspěvek státu	Připsaný úrok	Daň z výnosu	Čistý úrok	Zůstatek na účtu
1	20 000		400	60	340	20 340
2	20 000		807	121	686	41 026
3	20 000		1 221	183	1 037	62 063
4	20 000		1 641	246	1 395	83 458
5	20 000		2 069	310	1 759	105 217
6	-20 000	6 000	1 824	274	1 551	92 767
7	-20 000	1 000	1 475	221	1 254	75 021
8	-20 000	1 000	1 120	168	952	56 974
9	-20 000	1 000	759	114	646	38 619
10	-20 000	772	388	58	330	19 721
Výnos z vkladů v Kč		9 772	11 705	1 756	9 949	19 722

Tabulka č. 8 zobrazuje předpokládaný výnos studenta v případě, že se rozhodne začít spořit 5 let před plánovaným začátkem studia na vysoké škole částku 1667 Kč měsíčně (částka zvolena srovnatelně s maximální částkou, ze které je připisována státní podpora u stavebního spoření) získá po splnění podmínek státní podporu ve výši 9 772 tis. Kč (srovnatelně jako u stavebního spoření za 5 let). Díky delší době využívání naspořené částky při čerpání na platbu školného získá navíc dalších téměř 10 tis. Kč na úrocích (očistěných od daně). Celkem tedy činí předpokládaný výnos 19 722 Kč z uspořených vkladů. Ve srovnání se stavebním spořením se jedná o srovnatelnou výši výnosu.

Silné stránky:

- těsná souvislost státní podpory k průběhu vysokoškolského studia a jeho financování

- poskytování státní podpory až po ukončení několikaletého cyklu spoření a za podmínky úspěšného přijetí, respektive dokončení vysokoškolského studia, a s tím spojený motivační faktor.

Slabé stránky:

- náklady spojené se zavedením dalšího produktu – spoření se státní podporou
- roztržitost státní podpory
- vyšší nároky na státní rozpočet.

2.3 Problematika půjček na úhradu školného

Vládní prohlášení předpokládá, že bude zavedena finanční spoluúčast absolventů vysokých škol na hrazení nákladů jejich studia formou tzv. odloženého školného s termínem zavedení od akademického roku 2013/2014, nákladech maximální výši 10 000 Kč na jeden semestr. Zavedení školného je obsažené také v souběžně zpracovávaném věcném záměru zákona o vysokých školách.

Školné bude školám zapláceno ihned, student bude mít možnost vedle přímé platby školného uzavřít půjčku za tímto účelem garantovanou resp. poskytovanou státem. Půjčka bude hrazena absolventy v návaznosti na zvolenou variantu, a to buď:

- od okamžiku, kdy jejich příjem překročí výši průměrné mzdy;
- ihned po absolvování, a to vypočtením splátky jako procentuální část realizovaných příjmů;
- ihned po absolvování, a to po předem stanovenou dobu (na základě volby délky splácení).

Tyto formy splácení neovlivní možnost předčasného splacení půjčky bez dalších sankcí a ve všech variantách je přihlíženo k době, kdy byl absolvent nezaměstnaný, na mateřské či rodičovské dovolené (kdy nesplácí, resp. splácí jen úrok).

Úrok zaplacený absolventem při splácení půjčky na školné bude moci absolvent uplatňovat jako odpočitatelnou položku od základu daně z příjmů, podobně jako je to u úroků z úvěrů na řešení jeho bytové potřeby nebo u příspěvků zaplacených na penzijní připojištění.

Nulová varianta

Současný stav půjček na školné

Vzhledem k tomu, že žádný státem podporovaný systém půjček na vzdělávání neexistuje, nemohla být varianta spočívající v ponechání současného předmětem hodnocení. Přesto byly posouzeny komerční varianty půjček.

Většina bank v současné době nabízí studentům zvýhodněný bankovní účet, který je podmíněn doložením potvrzením o studiu a omezen věkem (maximálně 26 -30 let dle banky). Většinou se jedná o vedení účtu zdarma, výpisy (elektronické) a výběry z bankomatů dané banky také zdarma. U dalších služeb a plateb je to různé a některé poplatky za bankovní služby jsou účtovány (většinou za zvýhodněné sazby).

V spojení se zvýhodněným bankovním studentským účtem je možné zřídit kontokorent (neboli povolené přečerpání účtu). Většina bank ho nabízí ke studentskému účtu zdarma.

Povolená hranice dosahuje většinou 20 tis. Kč. Úroková sazba se v těchto případech pohybuje na úrovni standardních sazeb bez ohledu toho, že se jedná o studenta (studentský účet). V současné době je tato sazba na úrovni 14 – 18 %. Další podmínkou je, že tento kontokorent musí být min. 1x ročně splacen (hned druhý den po splacení může být čerpán znovu).

Dalším v současné době dostupným produktem jsou studentské půjčky, které v současné době poskytují všechny velké banky na trhu. Studentské půjčky se pohybují v rozmezí 20 tis. – 1 mil. Kč. Doba splácení u těchto produktů max. 10 let a úroková sazba se v současné době pohybuje mezi 8 % - 11 %.

Hlavními nevýhodami studentských půjček je nutnost dokládat příjmy studenta, popř. spoludlužníka, který za půjčku ručí. Zároveň je veden úvěrový účet a placen měsíční poplatek v rozmezí 50 – 150 Kč, který dále navyšuje náklady na získání úvěru (v některých případech se platí i poplatek za vyřízení žádosti o půjčku) a také již v průběhu čerpání úvěru jsou placeny minimálně úroky.

Tento trh s komerčními produkty bude stále dostupný i v době zavedení nástrojů finanční pomoci studentům vysokých škol, stále zde budou studenti, kteří nebudou mít na poskytované půjčky na školné nárok (např. nebudou splňovat definici studenta), popř. zde zůstanou jako další možnosti získat finanční prostředky nad rámec poskytovaných zvýhodněných půjček na školné.

Varianta nebyla dále podrobněji posuzována, protože by nezajistila dosažení stanoveného cíle.

Varianta 1

System půjček na školné zabezpečovaný Centrem

V této variantě se předpokládá financování systému půjček na úhradu školného výhradně z veřejných zdrojů (jedná se o tzv. získání finančních zdrojů na finančních trzích s garancí státu, neboli kdy ČMZRB a.s. zajišťuje finanční prostředky díky státním garancím ve stejném postavení a za stejných podmínek jako by finanční zdroje zajišťovat přímo stát) a zajištění administrace systému prostřednictvím státu, přesněji k tomu účelu zřízené příspěvkové organizace MŠMT, tzv. Centra správy financování pomoci studentům (dále jen „Centrum“).

Zvýhodněné půjčky na úhradu školného budou poskytovány prostřednictvím Centra. Správa finančních prostředků bude zajištěna prostřednictvím ČMZRB (získání a převody finančních prostředků).

Spláčet poskytnutou půjčku začíná absolvent ve chvíli, kdy dosahuje průměrné mzdy, přesněji ve chvíli kdy hodnotu průměrné mzdy překročí. Splátka se vypočítá z příjmu finančních prostředků nad úroveň průměrné mzdy. Protože se půjčka poskytuje s účastí veřejných zdrojů (státních prostředků), smlouvu má student uzavřenou s institucí státní správy (příspěvkovou organizací MŠMT - Centrem) a v případě porušení splátkové povinnosti, je celá půjčka Centrem zesplatněna a veškeré podklady předány správci daně, který následně pohledávku po dlužníkovi vymáhá. Nedobytné pohledávky budou následně odepsány a hrazeny z úrokových plateb (rizikové přírážky) vybraných u ostatních splácených půjček. Student také může půjčku kdykoli celou uhradit bez dalších sankcí a poplatků.

Fungování systému půjček na školné zajišťované Centrem musí být v tomto případě postaveno na nově vybudovaném integrovaném informačním systému, který by měl obsahovat zejména:

- informace ze stávající sdružené matriky studentů (dle §88 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách);

- agendu spojenou s poskytováním půjček případně dalších forem finanční podpory studentům;
- agendu spojenou se splácením poskytnutých půjček;
- další potřebná data a informace.

Administrátorem a správcem tohoto systému bude Centrum (s možností využít služeb externího dodavatele) a zároveň bude zodpovědné za jeho provoz, údržbu a aktualizace systému v závislosti na změnách (např. legislativních). Financování údržby a fungování systému a provoz Centra bude hrazeno z úrokových plateb splácených půjček (po naběhnutí systému, z počátku bude nutná investice ze státního rozpočtu).

Zainteresované subjekty a jejich pravomoci, povinnosti a kompetence

- MŠMT je zodpovědné za nastavení parametrů systému placení školného a základních kritérií pro poskytování půjček na školné. Dále je MŠMT zřizovatelem příspěvkové organizace – Centra a je zodpovědné za vedení sdružené matricy studentů.
- Centrum je výkonná administrativní organizace, která zajišťuje organizační fungování systému placení školného na VŠ, komunikuje se všemi zainteresovanými subjekty a administrativně zajišťuje poskytování půjček na školné.

Centrum zároveň spravuje celý informační systém sledování výběru školného, poskytnutých půjček a výběru plateb od absolventů. Dále monitoruje, jakou výši školného v jednotlivých studijních oborech mají VŠ stanovenou a jakou výši školného musí jednotliví studenti odvádět, tj. jak vysoká bude poskytnutá půjčka na školné.

V případě, že student o půjčku požádá a má na ni nárok, dává Centrum pokyn ČMZRB, která za studenta školné uhradí (v půlročním intervalu – na každý semestr). K tomu musí mít k dispozici seznamy studentů VŠ s výši školného, kterou má student při nástupu na VŠ sjednanou a kterou hradí po celou dobu studia (propojení se sdruženou matrikou studentů).

Centrum také spravuje systém pohledávek (eviduje), připravuje předpisy splátek (v bodě dosažení průměrných příjmu u absolventů – jsou zde nastaveny komunikační procesy se správcem daně (pokud je poskytnuto oprávnění správci poskytovat Centru informace), popř. povinnost absolventů jednou za předem daný časový interval předkládat Centru příjmy, popř. čestné prohlášení, že nedosáhl potřebné výše příjmů). V případě, že absolvent je ve zpoždění se splácením, zahajuje tzv. včasné vymáhání (kontakt s absolventem, upozornění apod.) a v případě naplnění podmínek nesplácení (např. absolvent ve zpoždění se splácením více než 90 dní) vydává rozhodnutí o zesplatnění celé půjčky. Toto rozhodnutí dále postupuje správci daně, na základě kterého je pak dále pokračováno ve vymáhání. Pokud nedojde ke splacení půjčky je tato půjčka odepsána a finanční ztráta je hrazena z rizikové přírážky (vybraných úroků) u ostatních splácených půjček.

- ČMZRB zajišťuje finanční zdroje na finančním trhu, které získá na základě státem vydaných záruk (kapitálový back-up / státní garance). Dále pak zajišťuje veškeré finanční operace Centra (převody peněz – půjčky na školné, vedení úvěrových účtů studentů). K této činnosti plně využívá vlastní administrativu. Ve fázi splácení půjčky na školné absolventem, jde tato splátka na účet Centra vedený u ČMZRB. Činnost ČMZRB je odměňována ve výši ceny obvyklé Centrem z úroků poskytnutých půjček.

- Student v této variantě žádá Centrum o půjčku na školné. Po odsouhlasení jeho žádosti (při splnění všech stanovených podmínek) jsou finanční prostředky ve výši školného v příslušném studijním programu převedeny přímo na účet dané VŠ.

Student uzavírá smluvní vztah o poskytnutí půjčky s Centrem (jedná se o veřejné zdroje a smluvní vztah s organizací státní správy).

Po absolvování vysoké školy poskytnutou půjčku splácí od chvíle, kdy přesáhne svými příjmy průměrnou mzdu. To, zda již této hranice dosáhl, musí dokládat Centru, kdy bude porovnána výše jím dosažených příjmů v předchozím roce a průměrná mzda v České republice za přecházející období. Absolvent má zároveň možnost půjčky kdykoli předčasně splatit bez dalších sankcí.

V době, kdy bude absolvent nezaměstnaný, na mateřské či rodičovské dovolené, se na žádost absolventa povinnost splácet poskytnutou půjčku přerušuje.

- Vysoké školy zde vystupují jako příjemci placeného školného a poskytovatelé dat a informací o studentech do informačního systému. Zároveň si samy stanovují výši školného podle jednotlivých studijních programů maximálně však do výše státem stanovené horní hranice školného.
- Správce daně aktivně vstupuje do systému ve chvíli, kdy student nesplácí poskytnutou půjčku (přestože mu vznikla povinnost splácení a proběhlo neúspěšné včasné vymáhání ze strany Centra). Správce daně na základě rozhodnutí o zesplatnění nehrazené půjčky vydaného Centrem zahajuje úkony spojené s vymáháním dlužných prostředků po absolventovi.

Předpokládané parametry systému (z pohledu finančního instrumentu)

- půjčku na školné poskytuje Centrum (finančně administruje ČMZRB);
- student není testován, není vyžadována záruka či minimální výše příjmů;
- student uzavírá smluvní vztah s Centrem o poskytnutí půjčky;
- po dobu studia není dluh splácen (pokud student zároveň nepracuje a nedosahuje vyšších než průměrných příjmů);
- dluh je úročen po celou dobu jeho trvání (tj. ode dne poskytnutí půjčky);
- úrok je ve srovnání s komerčním úvěrem výhodnější (s ohledem na získané finanční zdroje za výhodnějších podmínek díky poskytnuté státní garanci);
- úroková sazba obsahuje také rizikovou přírážku, ze které jsou následně financovány nesplacené půjčky, tj. odepsané pohledávky;
- max. doba půjčky 25 -30 let (při nesplacení v této době je nesplacený zůstatek půjčky odepsán);
- účast veřejných financí je zde v plné míře (není uvažováno zapojení komerčních subjektů, stát poskytuje státní garance na získání potřebných zdrojů).

Podrobné vyhodnocení této varianty a její srovnání s dalšími variantami je uvedeno v kapitole Vyhodnocení dopadu jednotlivých variant půjček na školné a životní náklady při studiu.

Varianta 2

Systém půjček se zapojením komerčních subjektů

Varianta počítá se zapojením komerčních subjektů, které ve spolupráci s ČMZRB budou zajišťovat (organizačně a administrativně) poskytování zvýhodněných půjček na školné. Systém zvýhodněných půjček na úhradu školného bude poskytován prostřednictvím komerčních subjektů s využitím jejich infrastruktury.

Finanční prostředky na financování poskytovaných půjček na školné je možné zajistit variantně:

- Refinanční varianta (varianty 2a, 2b a 2c) obnáší zajištění finančních prostředků na finančních trzích s využitím státní garance (neboli ČMZRB si půjčí prostředky za stejných podmínek jako stát). Finanční prostředky jsou následně poskytovány jako veřejné zdroje se všemi dotčenými pravidly.
- Záruční varianta (varianta 2d) znamená využití kapitálu komerčních subjektů, kterým je státem (prostřednictvím ČMZRB) poskytnuta plná záruka za poskytnuté půjčky na školné studentům. V tomto případě je možné u ČMZRB zřídit tzv. záruční fond, do kterého stát převede finanční zdroje na poskytované záruky nebo např. v půlročních intervalech vypořádávat nárokováné záruky komerčních subjektů, které jsou následně hrazeny ze státního rozpočtu.

V obou případech uzavírá student smlouvu o půjčce u komerčního subjektu. V refinanční variantě se ale jedná o smlouvu mezi studentem a státem reprezentovaným ČMZRB a komerční subjekt je zde pouze jako zprostředkovatel. V druhé záruční variantě je to smlouva mezi studentem a komerčním subjektem se záruční doložkou, na základě může být poskytnuta záruka státu.

Student neplatí úrok (půjčka mu také není úročena) v období mezi poskytnutím půjčky a okamžikem, kdy je začíná půjčku splátek (v návaznosti na variantu). Tím je naplněno ustanovení programového prohlášení vlády o odloženém školném. Díky tomu se také sníží celkové zadlužení studenta vyplývající z poskytovaných půjček na úhradu školného na únosnou mez. Úrokové náklady na poskytnutý kapitál za bezúročnou dobu (od poskytování půjčky do okamžiku začátku splácení), hradí stát prostřednictvím ČMZRB.

Splácení poskytnuté půjčky je v této variantě navrženo několika způsoby (viz dále podvarianty finančního modelu):

- Splácení po dosažení průměrné mzdy (varianta 2a), které je ve svých parametrech totožné jako v případě Varianty 1. Student začíná splácet půjčku na vzdělání ve chvíli, kdy dosáhne příjmu vyššího než je v daném roce průměrná mzda v ČR. Z částky nad úroveň průměrné mzdy odvádí jako splátku 10 %.
- Splácení po absolvování a realizování příjmů (varianta 2b), a to splátku vypočítanou na základě dosahovaného příjmu. Student bude mít povinnosti po absolvování vysoké školy začít splácet půjčku okamžitě, a to na základě vypočtené splátky určené na základě výše jeho příjmů (např. 5 % z jeho příjmů).
- Splácení po předem stanovenou dobu (varianty 2c a 2d), tj. student si po absolvování studií stanoví pevnou dobu splácení (není tím ale narušena možnost splatit půjčku předčasně), která bude stanovena na 5, 10, 15 let a po celou dobu splácí stejnou anuitní splátku, která je mu na začátku splácení vypočtena.

Ve chvíli kdy započne splácení, již má absolvent možnost splácení pozastavit pouze v předem daných případech (nezaměstnanost, rodičovská a mateřská dovolená) pokud doloží potřebné dokumenty. Prodloužit splatnost (např. z 5 na 10 let), tj. zvolit jinou variantu doby splácení má student možnost provést kdykoli.

V této variantě a bez rozdílu na zdroj finančních prostředků a variantu splácení půjčky bude případné nedoplatky vyplývající z nesplácených půjček vymáhat v tzv. včasném režimu (tj. např. splátka ve zpoždění do 90 dnů) přímo komerční subjekt.

V rámci následného režimu vymáhání je pohledávka předána komerčními subjekty ČMZRB (na základě uzavřených dohod). Protože student má v jedné variantě uzavřenou smlouvu se státními organizacemi (jedná o státní zdroje) nebo v druhé variantě je v případě jeho nesplácení vyplácena státní záruka, tak následně pohledávka přechází na stát, dochází prostřednictvím ČMZRB ke zesplatnění nesplácené půjčky a vymáhání přechází na správce daně, který zahajuje kroky vedoucí k jejímu vymáhání. Nedobytné pohledávky jdou k tíži státního rozpočtu.

Zainteresované subjekty a jejich pravomoci, povinnosti a kompetence

- MŠMT je zodpovědné za nastavení parametrů systému placení školného. Odpovídá za celý systém poskytování půjček na školné. Je zodpovědné za vedení sdružené matriky studentů (SIMS).
- ČMZRB v refinanční variantě zajišťuje potřebný kapitál pro poskytování půjček na školné, dále pak finančně spravuje celý systém poskytování půjček (komunikuje se zástupcem MŠMT a komerčními subjekty).

V rámci komunikace s komerčními subjekty převádí potřebný veřejný kapitál na úhradu půjček na školné (na základě požadavků komerčních subjektů). V případě, že student půjčku nesplácí a bylo neúspěšné včasné vymáhání prováděné komerčním subjektem, přebírá podklady o dluhu, provádí zesplatnění dluhu a následně jej předává správci daně k zahájení vymáhání.

V případě, že nesplácené půjčky jsou předány k vymáhání správci daně, ČMZRB tyto nesplácené prostředky následně refinancuje z dalšího získaného kapitálu a vrací zpět do systému (tyto náklady jsou k tíži státního rozpočtu, případné vymožené pohledávky se následně do státního rozpočtu vrací jako příjem).

V rámci záruční varianty ČMZRB poskytuje komerčním subjektům požadované záruky za poskytované půjčky studentům na školné (na základě dohody). Následně při nesplácení poskytované půjčky plní uplatnění záruky komerčním subjektům, přebírá pohledávky, provádí jejich zesplatnění a následně předává správci daně k dalšímu vymáhání.

- Student žádá komerční subjekty (banky) o půjčku na školné. Komerční banky jsou v refinanční variantě zprostředkovatelé a smluvní vztah je uzavírán mezi studentem a MŠMT, v záruční variantě je smluvní vztah uzavřen mezi studentem a komerčním subjektem se záručním doložkou upravující podmínky záruky státu.

Po absolvování vysoké školy poskytnutou půjčku absolvent splácí buď po dosažení výše průměrného příjmu, ihned z realizovaných příjmů, ihned s pevně stanovenou dobou splácení (variantní možnost).

V případě splácení po dosažení průměrné mzdy má absolvent za povinnost jednou za předem dané období doložit komerčnímu subjektu své příjmy (jako potvrzení, zda průměrného příjmu dosahuje či ne). Komerční subjekt na základě tohoto potvrzení vypočítá výši splátky. V okamžiku, kdy absolvent dosáhne výše průměrného příjmu, je mu komerčním subjektem zpracován splátkový kalendář, tak aby byla půjčka splacena nejpozději do 25 let od data vzniku povinnosti splácet (hranice pro ukončení splácení je 60 let věku absolventa). V předem definovaných případech je možné splácení přerušit

(např. mateřská dovolená, rodičovská dovolená, nezaměstnanost), pokles příjmů se mezi tyto případy nepočítá.

Druhou podvariantou splácení poskytnuté půjčky je splácet ihned po absolvování studií bez ohledu na výši příjmu. Splátka bude stanovena jako procentuální z realizovaných příjmů. Absolvent bude mít za povinnost dokládat výši příjmů, na základě kterých mu bude počítána výše splátky na další rok.

Variantně může půjčku absolvent platit po předem pevně danou dobu splácení, kdy si na začátku zvolí období, po které bude půjčku splácet a je mu vypočítána anuitní.

Absolvent může kdykoli půjčku předčasně bez sankcí splatit, popř. začít splácet i přestože nedosahuje výše průměrných příjmů (platí pro všechny zde uvedené varianty).

- Komerční subjekty (banky) – zprostředkovávají (v refinanční variantě) nebo poskytují (záruční varianta) studentům půjčky na školné. Komerční subjekty přijímají žádosti o půjčku (student dokládá potvrzení o studiu, výši předepsaného školného a potvrzení, že splňuje podmínky pro poskytnutí půjčky – na základě údajů z databáze SIMS).

V refinanční variantě komerční subjekty nárokují u ČMZRB finanční prostředky za poskytnuté půjčky na školné, které ČMZRB následně komerčním subjektům převádí (systémem platby za celé portfolio studentů, kterým byla půjčka u daného subjektu poskytnuta). Komerční subjekt převádí prostředky z půjček na školné vysokým školám.

V případě záruční varianty rovnou převádí finanční prostředky vysokým školám z vlastních zdrojů.

Po absolvování vysoké školy studentem komerční subjekty připravují předpis splátek pro absolventy (v závislosti na podvariantě splácení, tj. v době vzniku povinnosti absolventa splácet půjčku).

Cenu za vedení bankovního / úvěrového účtu hradí student komerčnímu subjektu (v návaznosti na dohody – lze využít poplatku za vedení úvěrového účtu). Navíc v závislosti na nastavení systému student bance hradí další poplatky sankčního charakteru podle předem sjednaného ceníku (např. poplatek za zaslání upomínky s oznámením o zpožděné splátce).

- Vysoké školy zde vystupují jako příjemci placeného školného a poskytovatelé dat a informací o studentech, jakou výši školného mají a zda jsou stále studenti či studium ukončili nebo přerušili (údaje z databáze SIMS).
- Správce daně začínají vymáhat půjčku na základě rozhodnutí věcně příslušného orgánu a podkladů ČMZRB o zesplatnění půjčky.

Předpokládané parametry systému (z pohledu finančního instrumentu)

- půjčky na školné zprostředkovávají komerční subjekty;
- zajištění kapitálu je variantní:
  - refinanční varianta – jedná se o veřejný kapitál zajištění ČMZRB s garancí státu;
  - záruční varianta – je využíván privátní kapitál a stát prostřednictvím ČMZRB poskytuje záruky;
- student není testován, není vyžadována ručení třetích osob či min. výše příjmů;

- po dobu studia není dluh splácen ani úročen (pokud student zároveň nepracuje a nedosahuje vyšších než průměrných příjmů);
- dluh je úročen až od chvíle, kdy student absolvoval vysokou školu;
- úrok je zvýhodněný (mimo nákladů na pořízení finančních zdrojů dále obsahuje nákladovou přírážku ČMRZB a provozní přírážku komerčních subjektů; neobsahuje již rizikovou přírážku);
- max. doba splácení je do 60 let věku absolventa (při nesplacení je zůstatek odepsán a jde k tíži státního rozpočtu);
- smluvní vztah je uzavírán mezi studentem a komerčním subjektem, kdy v refinanční variantě je komerční subjekt pouze zprostředkovatel smluvního vztahu mezi studentem a státem (zastoupeným ČMZRZB). V záruční variantě je smluvní vztah mezi studentem a komerčním subjektem se záruční doložkou státu.

Podrobné vyhodnocení této varianty a její srovnání s dalšími variantami je uvedeno v kapitole Vyhodnocení dopadu jednotlivých variant půjček na školné a životní náklady při studiu.

Na základě porovnání silných a slabých stránek a rizik vychází tato varianta, respektive její subvarianta 2d, jako nejvíce vyhovující stanoveným cílům.

Varianta 3

Platba školného absolventem z dosažených příjmů

Financování vysokých škol (platba školného studentem) bude probíhat dvěma možnými způsoby, v návaznosti na rozhodnutí studenta, popř. jeho finančních možnostech. Výše školného je stanovována stejným způsobem jako v předešlých variantách, tj. bude záležet na rozhodnutí školy v jaké výši (s respektováním maximální výše dle zákona) bude školné stanoveno.

- V prvním případě může student školné platit přímo z vlastních prostředků, prostředků poskytnutých komerčním subjekty (standardní komerční produkty), čerpáním spoření na vzdělání apod.
- V druhém případě pokud se rozhodne využít tzv. odloženou platbu školného, tak bude moci využít možnost, kdy stát za studenta patřičně školné zaplatí a studentovi vzniká závazek ke státu, který následně (po ukončení studií) bude do státního rozpočtu odvádět ve formě zvýšeného odvodu z dosažených příjmů.

Dále v popisu této varianty je již popisován princip a institucionální zapojení pouze v druhém případě, tj. v případě, kdy se student rozhodne využít platbu tzv. odloženého školného. Student se může rozhodnout a některý semestr uhradit z vlastních prostředků, nebo naopak kdykoli zvolit možnost využít úhradu školného státem. Ostatní parametry systému, určující nárok na poskytnutí platby školného státem zůstávají stejné jako v předchozích variantách (definice studenta – věk, standardní délka studia apod.)

Výše stanovené přírážky (vyšší odvodu) bude stanovena v závislosti na vystudovaný studijní program (rozdílně pro bakalářský a magisterský) tak, aby zároveň citlivě respektovala požadavek na přílišné nezvyšování finanční zátěže absolventa (dluh studenta není úročen). Absolventi doktorského studia nebudou mít za povinnost odvádět tuto platbu, pokud tedy předtím nestudovali magisterské studium a nevyužívali možnost odloženého školného.

Platba školného z dosažených příjmů absolventa bude trvat po určité předem stanovené období, které bude opět určeno výší školného, kterou za studenta stát uhradil. Tyto údaje budou uvedeny ve sdružené matrice studentů (SIMS).

Výběr odloženého školného od absolventa v této podobě bude součástí platby daně z příjmů fyzických osob, a tudíž bude realizován již zavedenými procesy (prostřednictvím zaměstnavatele nebo prostřednictvím přiznání k dani z příjmů), což bude znamenat minimální provozní náklady spojené s jeho výběrem. Podklady o výši dluhu a povinnosti platit budou poskytovány ze sdružené matriky studentům správci daně (zároveň bude mít absolvent povinnost tuto skutečnost na daňovém přiznání uvést).

V případě, že absolvent bude nezaměstnaný, na rodičovské a mateřské dovolené, nebude mít povinnosti odvádět prostředky formou zvýšeného odvodu z příjmů, ale doba, po kterou má povinnost platit přírážku není zastavena, a tyto životní události se do doby splácení započítávají (v podstatě je uvažováno, že odváděné prostředky jsou ve výši nula).

Finanční prostředky získané z výběru odložené školného z realizovaných příjmů absolventem budou příjmem státního rozpočtu.

Stát již dále nebude organizovat žádný další systém půjček na školné pro studenty vysokých škol.

Zainteresované subjekty a jejich pravomoci, povinnosti a kompetence

- MŠMT je zodpovědné za nastavení parametrů systému placení školného. Je zodpovědné za vedení sdružené matriky studentů (SIMS).
- Absolvent - po ukončení vysokoškolského studia v neplacených studijních a v případě, že využil možnosti platit tzv. odložené školné, má za povinnost od následujícího roku po ukončení studia odvádět část z dosažených příjmů jako platbu školného.

V případě, že absolvent po získání vysokoškolského diplomu nebude dočasně (nezaměstnanost, mateřská a rodičovská dovolená) dosahovat zdanitelných příjmů, je mu tato doba započítána do celkové povinnosti platit odložené školné.

Povinnost platit odložené školné z příjmů je navázána na dosažení zdanitelných příjmů absolventů a v této oblasti vychází z definicí uvedených v daňových zákonech.

- Vysoké školy mají povinnost udržovat aktualizovaná data v matrice studentů (SIMS) včetně výše určeného školného. Dále zde uvádějí, jako možnost si student zvolil, zda přímou platou školného či využil možnosti platit školné formou tzv. odloženého školného.

Vždy na začátku aktuálního semestru budou vysoké školy nárokovou školné za všechny studenty, kteří tuto možnost zvolili jako jednu souhrnnou platbu.

Zároveň budou školy povinny poskytovat (přes SIMS) aktuální seznamy absolventů s výší jejich dluhu příslušným finančním úřadům pro kontrolu povinnosti platit odložené školné z příjmů.

- Správce daně bude zodpovědný za výběr plateb odloženého školného z dosažených příjmů, jejichž výběr bude zajištěn totožnými procesy jako výběr daně z příjmu. Podkladem pro kontrolu výběru odloženého školného budou aktuální seznamy absolventů, kteří využili možnost platit školné tzv. odloženou formou. Takto získané finanční prostředky budou následně směřovat do státního rozpočtu.
- Ministerstvo financí jako správce státního rozpočtu bude zodpovědné za poskytování finančních prostředků vysokým školám za ty studenty, kteří si zvolili variantu platby odloženého školného.

Předpokládané parametry systému (z pohledu finančního instrumentu)

- půjčky na školné nejsou poskytovány (student si může zvolit variantu odloženého školného), v této variantě je možné uvažovat pouze o zavedení studentských půjček na krytí životních nákladů;
- není potřeba studenta testovat;
- po dobu studia vzniká povinnost hradit státu zvýšený odvod z příjmů, a to na základě uhrazené výše školného, které za studenta v průběhu studia uhradil stát, nevzniká zde dluh a není tedy úročen;
- max. doba placení odloženého školného z dosažených příjmů je 15-20 let (v závislosti na výši uhrazeného školného, druhu studia apod.);
- je nutné rozpočtově zajistit zdroje ze státního rozpočtu na úhradu školného za studenty, kteří využijí možnost odloženého školného;

Podrobné vyhodnocení této varianty a její srovnání s dalšími variantami je uvedeno v kapitole Vyhodnocení dopadu jednotlivých variant půjček na školné a životní náklady při studiu.

2.3.1 Vyhodnocení dopadu jednotlivých variant půjček na školné a životní náklady při studiu

Popis hodnotících kritérií

Jednotlivé varianty jsou vyhodnoceny na základě předem definovaných hodnotících kritérií. Hodnotící kritéria byly rozděleny do následujících oblastí:

1. Technická kritéria (složitost implementace a provozní náročnost);
2. Ekonomická kritéria (finanční náročnost – viz finanční model);
3. Regulatorní kritéria (právní komplikovanost);
4. Strategická kritéria (naplnění maximálního počtu cílů).

AD1) **Technická kritéria** hodnotí jednat náročnost zavedení celého systém půjček na vzdělání v jeho počátečním období a zároveň náročnost provozu celého systému z pohledu jeho fungování v dlouhodobém horizontu.

Mezi hlavní hodnocená kritéria patří:

- Implementace a časová náročnost uvedení varianty do provozu – tvorba a zavedení informačního systému, budování nové či využití stávající infrastruktury, nutnost vzniku nových subjektů.
- Provozní náročnost – zahrnující průběžnou správu informačního systému, administrativní náročnost, uživatelskou přívětivost spojenou s přehledností systému.

AD2) **Ekonomická kritéria** hodnotí finanční náročnost, tj. zhodnocení celkového objemu finančních prostředků spojených se zajištěním potřebného kapitálu, nákladů na kapitál a dalších s tím spojených nákladů na provoz systému.

Mezi hodnocená kritéria patří:

- Celková kapitálová náročnost zajišťovaného kapitálu ve sledovaném období (potřeba kapitálu roční, kumulovaná);
- Náklady na kapitál (roční, kumulované);
- Náklady na provoz, nesplácené půjčky;
- Celkové zadlužení a doba splácení ze strany studenta.

AD3) **Regulatorní - právní komplikovanost** - nutnost zásahů do právních předpisů (zákony, vyhlášky ministerstev, nařízení vlády a další směrnice), jejich počet a šíře těchto zásahů. Nejde pouze o potřebu vytvoření nových právních předpisů, ale také o modifikaci předpisů stávajících.

AD4) **Strategická kritéria** - pravděpodobnost naplnění maximálního počtu cílů hodnotí nakolik konkrétní varianta komplexně a ve vzájemných souvislostech splňuje následující cíle zavádění finanční pomoci vysokoškolským studentům.

Hodnocení vhodnosti jednotlivých variant půjček

Pro bodové hodnocení, které navazuje na stanovená kritéria hodnocení, byly zpracovány přehledné tabulky s výčtem „kladů“ a „záporů“ jednotlivých variant. Toto hodnocení je rozděleno jako z pohledu dopadu do „Státního rozpočtu“, tak následně z pohledu „Studenta“ a jeho zatížení, doby splácení a celkové výši zaplaceného dluhu.

Varianty byly v návaznosti na hodnotící kritéria (viz předchozí text) bodově hodnoceny. Bodové hodnocení navazuje na uvedené výhody a nevýhody jednotlivých variant (viz níže).

U Varianty 2 jsou do hodnocení zařazeny 4 uvažované podvarianty označené jako 2a, 2b, 2c a 2d.

Varianta 1 – Systém půjček na vzdělání zajišťovaný Centrem

Klady (+)	Zápory (-)
Státní rozpočet principy systému potenciálně nastaveny tak, aby se systém stal v dlouhodobém časovém období samofinancovatelný omezení případných negativních vlivů komerčních subjektů (nulové zapojení subjektů do systému)	Státní rozpočet dlouhé období pro vyrovnání kapitálové potřeby (nejvyšší dluhová stránka státního rozpočtu) i přes vyšší úrokové zatížení studenta nejistá návratnost nákladů na kapitál, provozu a nesplácené půjčky (velice dlouhé období splácení půjčky převážně u studentů bakalářského studia) nutnost tvorby nové instituce, která systém administruje vysoké vstupní náklady (na budování informačního systému poskytování půjček) vysoké provozní náklady (nízký objem poskytnutých půjček v porovnání s předpokládanou reží)
Strana studenta	Strana studenta

<p>možnost půjčky kdykoli bez sankcí splatit v případě absolventů s nízkými příjmy nevzniká povinnost splácet půjčku</p>	<p>vysoké úrokové zatížení studenta dlouhá splatnost půjčky a kumulovaného dluhu studenta současná nepříznivá situace pro „státní“ půjčování kapitálových prostředků složitě nastavení komunikačních kanálů při poskytování informací o příjmu studenta a pro výpočet splátky půjčky</p>
--	---

Varianta 2a – Systém půjček na vzdělání se zapojením komerčních subjektů

Refinanční varianta Splácení po dosažení průměrné mzdy	
Klady (+)	Zápory (-)
<p>Státní rozpočet využití již existující infrastruktury institucí zajišťující fungování systému půjček na vzdělání systém je přístupnější pro studenta (využití stávajících poboček komerčních subjektů) nízké náklady na budování systému (viz výše) nižší provozní náklady (nejnižší míra zapojení komerčních subjektů a nákladů na jejich optativu)</p>	<p>Státní rozpočet delší období pro vyrovnání kapitálové potřeby (druhá nejvyšší dluhová stránka státního rozpočtu) delší období pro vyrovnání nákladů na kapitál současná nepříznivá situace pro „státní“ půjčování kapitálových prostředků delší období k zajištění dostatečného financování provozu systému (převážně díky studentů bakalářského studia) náklad státního rozpočtu v podobě placení úroků za studenta během studia náklad státního rozpočtu na nesplácené půjčky (pohledávku za studenta po vyčerpání vymáhacích možností hradí stát) systém je v návaznosti na státní rozpočet ztrátový nutnost metodického řešení poskytování kapitálu komerčním subjektům na úhradu školného za žádajícího studenta</p>
<p>Strana studenta nejnižší úrokové zatížení studenta i v případě studentů bakalářského studia doje ve sledovaném období ke splacení půjčky možnost půjčky kdykoli bez sankcí splatit v případě absolventů s nízkými příjmy nevzniká povinnost splácet půjčku</p>	<p>Strana studenta relativně dlouhá splatnost půjčky a kumulovaného dluhu studenta (nejvyšší v rámci Varianty 2, ale nižší než u Varianty 1) potřeba nastavit principy zjišťování příjmů studenta, absolventa pro určení výše splátek v případě překročení průměrné mzdy</p>

Varianta 2b – Systém půjček na vzdělání se zapojením komerčních subjektů

Refinanční varianta Splácení po absolvování a dosažení příjmů	
Klady (+)	Zápory (-)
<p>Státní rozpočet využití již existující infrastruktury institucí zajišťující fungování systému půjček na vzdělání systém je přístupnější pro studenta (využití stávajících poboček komerčních subjektů) nízké náklady na budování systému (viz výše) nižší provozní náklady (nejnižší míra zapojení komerčních subjektů a nákladů na jejich optativu)</p>	<p>Státní rozpočet středně dlouhé období pro vyrovnání kapitálové potřeby (nižší než ve Variantě 1 a 2a) středně dlouhé období pro vyrovnání nákladů na kapitál současná nepříznivá situace pro „státní“ půjčování kapitálových prostředků středně dlouhé období k zajištění dostatečného financování provozu systému náklad státního rozpočtu v podobě placení úroků za studenta během studia náklad státního rozpočtu na nesplácené půjčky (pohledávku za studenta po vyčerpání vymáhacích možností hradí stát) systém je v návaznosti na státní rozpočet ztrátový nutnost metodického řešení poskytování kapitálu komerčním subjektům na úhradu školného za žádajícího studenta</p>
<p>Strana studenta nejnižší úrokové zatížení studenta relativně krátká doba splacení dluhu studenta (kratší než ve Variantě 1 a 2a) možnost půjčky kdykoli bez sankcí splatit splácí všichni studenti / absolventi, kteří dosahují zdanitelných příjmů jednoduchý principi splácení půjčky, který je stanoven % z příjmů a na základě, které je možné dobře ovlivňovat návratnost půjčky</p>	<p>Strana studenta potřeba nastavit principy výběru splátek (využití současného systému platby daně z příjmů) a návratnosti vybraných prostředků do systému student splácí vždy, jakmile dosahuje i nízkých příjmů</p>

Varianta 2c – Systém půjček na vzdělání se zapojením komerčních subjektů

Refinanční varianta Splácení s pevně stanovenou dobou	
Klady (+)	Zápory (-)

<p>Státní rozpočet využití již existující infrastruktury institucí zajišťující fungování systému půjček na vzdělání systém je přístupnější pro studenta (využití stávajících poboček komerčních subjektů) nízké náklady na budování systému (viz výše) středně nízké provozní náklady (nejnižší míra zapojení komerčních subjektů a nákladů na jejich optativu) nejnižší kapitálová náročnost na zajištění kapitál (nízké dluhové zatížení státního rozpočtu) v porovnání s ostatními variantami nejnižší náklady na kapitál v porovnání s ostatními variantami</p>	<p>Státní rozpočet současná nepříznivá situace pro „státní“ půjčování kapitálových prostředků středně dlouhé období k zajištění dostatečného financování provozu systému náklad státního rozpočtu v podobě placení úroků za studenta během studia náklad státního rozpočtu na nesplácené půjčky (pohledávku za studenta po vyčerpání vymáhacích možností hradí stát) systém je v návaznosti na státní rozpočet ztrátový nutnost metodického řešení poskytování kapitálu komerčním subjektům na úhradu školného za žádajícího studenta</p>
<p>Strana studenta nejnižší úrokové zatížení studenta krátká, volitelná a předem daná doba splacení dluhu studenta (např. 5, 10, 15 let) možnost půjčky kdykoli bez sankcí splatit splácí jakýkoli student / absolvent (až na předem stanovené výjimky) jednoduchý / přehledný princip splácení půjčky, který je vypočtenou anuitní splátkou po předem dané období a fixní úrokovou mírou odpadá nutnost poskytování informací o příjmu studenta (splátka poskytuje všechny bez rozdílu)</p>	<p>Strana studenta student vždy začíná splácet bez ohledu na výši, a zda dosahuje příjmy či příjmy ve výši průměrné mzdy</p>

Varianta 2d – Systém půjček na vzdělání se zapojením komerčních subjektů

Záruční varianta Splácení s pevně stanovenou dobou	
Klady (+)	Zápory (-)
<p>Státní rozpočet stát nenese riziko spojené se zajištěním dostatečného množství kapitálu a jeho cenou (nulové zatížení dluhové stránky státního rozpočtu) nízké náklady spojené pouze s poskytnutými zárukami za nesplácené půjčky využití již existující infrastruktury institucí zajišťující fungování systému půjček na vzdělání systém je přístupnější pro studenta (využití stávajících poboček komerčních subjektů) velmi nízké náklady na budování systému (v současné době již systém funguje) Možnost nastavit (v rámci dohody) horní hranici úrokového zatížení studenta</p>	<p>Státní rozpočet náklad státního rozpočtu v podobě placení úroků za studenta během studia náklad státního rozpočtu na nesplácené půjčky (pohledávku za studenta po vyčerpání vymáhacích možností hradí stát) systém je v návaznosti na státní rozpočet ztrátový komerční subjekty mohou mít sklon přenášet náklady a rizika na stát (nutnost pečlivého nastavení systému poskytování záruk nutnost důslednějšího dohledu MF a ČNB</p>
<p>Strana studenta nízké úrokové zatížení studenta krátká, volitelná a předem daná doba splacení dluhu studenta (např. 5, 10, 15 let) možnost půjčku kdykoli bez sankcí splatit splácí jakýkoli student / absolvent (až na předem stanovené výjimky) jednoduchý / přehledný princip splácení půjčky, který je vypočtenou anuitní splátkou po předem dané období a fixní úrokovou mírou odpadá nutnost poskytování informací o příjmu studenta (splátka poskytuje všechny bez rozdílu)</p>	<p>Strana studenta student vždy začíná splácet bez ohledu na výši, a zda dosahuje příjmy či příjmy ve výši průměrné mzdy</p>

Varianta 3 – Platba školného absolventem z dosažených příjmů

Klady (+)	Zápory (-)
<p>Státní rozpočet nejsou poskytovány půjčky na vzdělání předpokládané vyšší příjmy od studentů, kteří možnost odloženého školného využijí minimální náklady na budování systému</p>	<p>Státní rozpočet stát musí být připraven hradit školné za studenty, kteří se rozhodnou pro placení školné odloženou variantou (nároky na zajištění kapitálu) nutné nastavit vyvážený systém pro</p>

<p>(pouze úpravy stávajícího systému sdružené matricy studentů a daňového systému výběru odloženého školného) minimální náklady na provoz systému (v případě, že stát si nebude na hrazení školné za studenta půjčovat) rychlé zavedení systému do praxe není potřeba do systému zapojovat další subjekty z komerční sféry</p>	<p>studenty různých oborů, studijních programů systém je v návaznosti na státní rozpočet ztrátový (vždy budou studenti, kteří následně nebudou moci platit odložené školné) nutnost metodické úpravy výdajů státního rozpočtu a daňového systému zapojení zaměstnavatelů, kteří podávají přiznání za zaměstnance (oznamovací povinnost studenta zaměstnavateli)</p>
<p>Strana studenta nulové úrokové a dluhové zatížení studenta možnost se rozhodnout zda školné platím přímo z vlastních prostředků nebo využiji odloženou formu a školné hradí stát nejsou vyžadována žádná data a informace nad rámec současného systému, absolvent pouze podává přiznání příjmů (popř. za něj zaměstnavatel) student bude mít k dispozici jednoduchou tabulku s přehledem výše přírážky a délky povinnosti platit v návaznosti na výši za něj uhrazeného školného</p>	<p>Strana studenta spekulativní sázka na budoucí výši příjmů v návaznosti na povinnost odvádět odložené školné „přirážkou“ odvodů z příjmů</p>

Bodové hodnocení jednotlivých variant půjček na vzdělání

Tabulka (viz níže) zobrazuje skupiny hodnotících kritérií, jak jsou uvedeny v úvodu této kapitoly.

Body byly přidělovány v závislosti na vztahu varianty k hodnotícímu kritériu, kdy varianta s nejlepší shodou (např. nejméně náročná implementace) získala nejvyšší bodové hodnocení a naopak.

Výsledné vyhodnocení výhodnosti jednotlivých variant je uvedeno v posledním řádku (celkem). Zeleným kroužkem je označena varianta, které vychází z hodnocení nejlépe.

Tabulka č. 9 – Naplnění zvolených hodnotících kritérií v rámci jednotlivých parametrů systémů a podle variant

Varianta Parametr / váha	váha	Var 1	Var 2a	Var 2b	Var 2c	Var 2d	Var 3
Technická	30,0%	1,7	1,6	2,3	3,3	3,3	5,0
Složitost implementace	30,0%	1	3	3	4	4	5
Provozní náročnost	70,0%	2	1	2	3	3	5
Ekonomická	50,0%	1,6	2,2	3,0	4,2	4,5	3,6
Kapitálová náročnost (dluhová část státního rozpočtu)	25,0%	2	2	2	3	5	3
Náklady na kapitál (výdajová část státního rozpočtu)	25,0%	1	1	3	5	4	3
Ostatní výdaje (nesplacené půjčky, náklady na provoz apod.)	15,0%	3	3	3	3	4	5
Cena za půjčku pro studenta (úroková sazba)	10,0%	1	5	5	5	4	3
Celkové zadlužení studenta a doba splácení půjčky	25,0%	1	2	3	5	5	4
Regulární	5,0%	3,0	3,0	3,0	3,0	5,0	4,0
Strategická	15,0%	3,0	3,0	3,0	5,0	5,0	2,0
CELKEM	100,0%	1,89	2,18	2,77	3,99	4,24	3,78

Legenda 1 - velmi nízké naplnění kritéria; 2 - nízké naplnění

3 - střední hodnota naplnění

4 - vysoké naplnění kritéria; 5 - velmi vysoké naplnění

Vyhodnocení variant regulatorního rámce z pohledu hodnotících kritérií

Celkové hodnocení variant nemá za úkol vyhodnotit pouze jednu nejvýhodnější variantu, ale ukázat na vhodnost principů řešení v rámci jednotlivých variant, na jejich kritická místa a naopak na místa, která co do naplnění hodnotících kritérií jsou nejlepší

Vyhodnocení variant finanční pomoci studentů bylo provedeno z pohledu následujících hodnotících kritérií:

1. Technické kritérium, kde:

- a. V rámci složitosti implementace bylo hodnoceno především kritérium složitosti implementace provozní struktury, počtu zapojených subjektů (včetně tvorby nových subjektů) a možnosti využít v co největší míře stávající infrastrukturu.

Nejlépe zde byla hodnocena varianta 3, protože v nejvyšší míře využívá stávající zavedené systémy a v podstatě nezavádí žádný nový informační systém. Následována je variantami 2c a 2d, protože tyto mají na rozdíl od zbývajících velmi jednoduchý a transparentní systém splácení poskytnutých půjček s minimální náročností na zavádění nových procesů v této oblasti.

Nejvíce náročná na implementaci vychází varianta 1, kde je nutné zbudovat Centrum jako úplně novou organizaci a informační systém na správu poskytovaných půjček.

- b. Provozní náročnost posuzuje převážně fungování systému a jeho náročnost z pohledu dlouhodobého, tj. náročnost na správu a údržbu informačních systémů, přehlednou a jednoduchou administrativní strukturu včetně velikosti administrativního aparátu.

V tomto pohledu hodnocení je nejlépe bodově hodnocena varianta 3, která zahrnuje nejnižší počet zainteresovaných subjektů a nejvíce využívá stávající systémy (SIMS, daňové principy apod.).

Z pohledu náročnosti na provoz jsou také dobře hodnoceny varianty 2c a 2d, které navazují na stávající infrastrukturu komerčních subjektů, a to jak ve fázi poskytování, tak ve fázi splácení půjček na vzdělání.

Ostatní varianty jsou již provozně náročnější a kladou i předpoklady na nastavení nových principů, a to převážně v oblasti splácení, kdy je nutné ze strany studenta nastavit mechanismy pro poskytování informací o jeho příjmu, a na to navázat splátky u půjčky.

2. Ekonomické kritérium, kde:

- a. V rámci kapitálové náročnosti je hodnoceno celkové dluhové zatížení státního rozpočtu, neboli kolik prostředků si stát musí půjčit, aby uspokojil poptávku po půjčkách na vzdělání.

Nejlépe je v tomto případě hodnocena varianta 2d, kde kapitál poskytují komerční subjekty a stát nemusí řešit, kde a kolik kapitálu získá. Ostatní varianty již vyžadují zajištění kapitálu ze strany státu (popř. prostřednictvím k tomu určenému subjektu), a to i v případě varianty 3, kdy bude nutné zajistit kapitál na platbu školného státem za studenta v případě, kdy si to student zvolí.

Nejhůře vycházejí varianty 1 a 2a, kdy převážně z důvodu velmi dlouhé návratnosti půjčených finančních prostředků u studentů bakalářského studia je kapitálová náročnost nejvyšší.

- b. V případě nákladů na kapitál je nejlépe hodnocenou variantou 2c, která dle finančního modelu vychází jako nejméně nákladná pro státní rozpočet. Ve srovnání s variantou 2d, je lepší hodnocení způsobeno nižší úrokovou sazbou, za kterou si stát půjčuje a již dále nepožaduje žádné zhodnocení kapitálu v systému a platí tedy pouze náklady.

Nejhůře jsou na tom opět varianty 1 a 2a, které z důvodu dlouhé návratnosti kapitálu i placených úroků z půjček jsou pro státní rozpočet nejvíce nákladné.

- c. U ostatních výdajů státního rozpočtu hrály klíčovou roli náklady na nesplácené půjčky a náklady na provoz systému. V tomto případě vychází nejlépe varianta 3, která s sebou nenese kromě lehce navýšené administrativy u správce daně a u subjektů spravující sdruženou matriku studentů SIMS, žádné další náklady na nesplácené půjčky či na provoz systémů.

Ostatní varianty jsou z pohledu ostatních výdajů pro státní rozpočet srovnatelné, a to i v případě varianty 1, která je sice provozně nejnáročnější, ale v principu počítá s tím, že na provoz využívá „provozní přírážku“ v rámci placených úroků a ne tedy peníze ze státního rozpočtu. Jak ale modeluje finanční část, samofinancovatelnost systému ve variantě 1 je v prvních letech absolutně nereálná a z pohledu časového vývoje teoretická, a to i ve velmi dlouhém období (do té doby by bylo nutné prostředky na provoz zajistit jiným způsobem).

- d. Z pohledu studenta byla hodnocena celková cena za půjčku na vzdělání. Nejlépe hodnocené varianty jsou 2a, 2b a 2c, které dosahují díky zvýhodnění úrokové sazby pro studenta nejlepší cenu za čerpanou půjčku. Velmi dobře je také hodnocena varianta 2d, u které je cena za půjčku pouze o něco vyšší, a to převážně z důvodu mírně vyšší provozní přírážky u komerčních subjektů a ceny zdrojů, kde komerční subjekty požadují realizovat zisk.

Nejméně příznivou cenou pro studenta je úroková sazba ve variantě 1, kde úrok obsahuje jak provozní přírážku, tak rizikovou přírážku na principu, že nesplácené půjčky jsou hrazeny z vybraných úroků u ostatních splácených půjček.

- e. V případě celkového zadlužení studenta a délky splácení vycházejí jednoznačně nejlépe varianty půjček s pevnou dobou splácení, kde student jasně vidí kolik a jak dlouho bude splácet a zároveň má možnost přecházet mezi variantami doby splácení. Jasnou představu má také v případě varianty 3, kdy na základě za něj uhrazeného školného státem si lehce dopočítá výši přírážky k odvodu daně z příjmů a dobu, po kterou bude přírážku platit.

Velmi nízko zde bodově vycházejí varianty napojené na splácení půjček na základě příjmů studenta a ve srovnání s průměrnou mzdou. Situace v této rovině ukazuje, že průměrné příjmy studentů s vysokoškolským vzděláním nejsou tak vysoké, aby splátka ve výši 10 % z tohoto rozdílu v některých případech vedla ke splacení dluhu.

Podkladem pro hodnocení podle ekonomického kritéria je Finanční model půjček, který je přílohou tohoto dokumentu.

3. Regulatorní kritérium, kde bylo hodnoceno, jaký dopad bude mít zavedení systému poskytování půjček na stávající legislativu a jaké množství požadavků na změny či zavedení nových předpisů bude generovat. Z pohledu tohoto kritéria vychází nejlépe varianta 2d, která díky využití stávajících principů (včetně principu poskytování státních garancí prostřednictvím ČMZRB za půjčky poskytované privátním subjektům) bude mít minimální dopady do legislativy ČR. Tyto principy již existují a s mírnou modifikací se dají přetransformovat na navrhovaný systém poskytování půjček na vzdělání.

Ostatní varianty již budou mít výraznější regulatorní dopady, např. do úpravy daňových zákonů (v případě varianty 3) či metodiky poskytování veřejných prostředků komerčním subjektům na platby za půjčky na vzdělání (varianty 2a, 2b a 2c).

Nejnáročnější z pohledu tohoto kritéria je varianta 1, která nutně vyžaduje nový předpis upravující fungování Centra (jeho založení, financování a řízení) a která z tohoto pohledu zasahuje do nejvíce dotčených institucí a kde tedy bude nutné upravovat jejich vzájemný vztah.

4. Strategické kritérium, kde je hodnoceno, jakým způsobem je v principech jednotlivých variant zachováno plnění cílů zavedení finanční pomoci studentům. V tomto kritériu je nejméně hodnocena varianta 3, která úplně neřeší poskytování půjček na životní náklady a zároveň znevýhodňuje ty skupiny studentů, kteří studují tzv. „lukrativní“ studijní obory s možností v budoucnu dosahovat vysokých příjmů, popř. umožňuje spekulovat nad budoucím příjmem studenta v porovnání s placenou výší školného.

Dobře jsou hodnoceny varianty 2c a 2d, které nejen, že naplňují skutečnost, že je poskytována pomoc studentům s financováním vysokoškolského vzdělání, ale také jsou nejméně náročné na státní rozpočet a celkové zadlužení studenta, a tím splňují další kritéria spojená s udržitelností systému a co nejnižším zatížením studenta.

2.4 Problematika půjček na krytí životních nákladů studenta

Půjčka na krytí životních nákladů studenta umožní studentům získat finanční prostředky na další náklady spojené se studiem (tedy na ty náklady, které přímo nesouvisí s platbou školného či náklady, na které student již získává některé stipendium, např. na ubytování).

Nulová varianta

Současný stav půjček na krytí životních nákladů studenta

V současném stavu je situace v oblasti poskytování půjček na krytí životních nákladů studenta stejná, jak je popsáno u současného stavu poskytování půjček na školné. Z tohoto důvodu není kapitola dále rozpracována a vyhodnocována.

Varianta 1

Samostatný produkt studentské půjčky na životní náklady

Tato varianta zvažuje vyšší zapojení soukromého kapitálu komerčních subjektů do režimu poskytování půjček studentům na krytí životních nákladů. Student na základě potvrzení o studiu a za podmínky, že si u daného subjektu zřídí bankovní účet, žádá o neúčelovou studentskou půjčku na životní náklady, která by mu byla poskytnuta bez dalšího testování jeho životní situace.

Stát se v této variantě podílí na dosažení zvýhodněné úrokové sazby u studentských půjček na krytí životních nákladů a to tím, že poskytne záruku za studenta, tím na základě jednání s komerčními subjekty minimalizuje tzv. rizikovou přírážku a získává výhodnější úrokovou míru. Záruka státu je poskytována na stejném principu, jakým v současné době poskytuje bankovní záruky prostřednictvím ČMZRB v jiných případech.

Výše půjčky je omezena podle předem daných kritérií na výši pět tisíc korun na semestr studia (předpoklad vychází ze 0,5 násobku maximální výše půjčky na školné) a studentovi je vyplácena (připsána na účet) vždy na základě dodání potvrzení o studiu, že je zapsán do dalšího ročníku. Komerční subjekt má dále možnost studentovi nabízet další půjčky či jiné komerční produkty.

Půjčku student splácí v režimu tzv. snížených splátek po dobu studia, tj. průběžně splácí pouze úroky z čerpaných finančních prostředků. Splácení jistiny započne po úspěšném absolvování, popř. ukončení studia na vysoké škole.

V případě nesplácení poskytnutých půjček vymáhání provádí komerční subjekt. Bankovní záruka státu je vyplácena až po předem sjednaných podmínkách (tj. v době, kdy již komerční subjekt skončil neúspěšný vymáhací proces). Pohledávky za studentem / absolventem následně přebírá stát na základě uplatněné bankovní záruky komerčním subjektem (bankou) a v předem stanoveném časovém horizontu pokračuje ve vymáhání (popř. po předem stanovené době pohledávku odepíše).

Silné stránky:

- nebyly identifikovány

Slabé stránky:

- administrativní a organizační náročnost v souvislosti s vytvořením paralelního systému půjček
- nesnadnost kontroly případných duplicitních půjček u různých bank
- vysoká administrativní náročnost při poskytování státní záruky.

Varianta 2

Půjčky na životní náklady navázané na systém půjček na školné

Systém poskytování studentských půjček na krytí životních nákladů je navázán na poskytované půjčky na školné, přitom bude využita stejná institucionální struktura a procesní systém.

Zákon stanoví maximální výši poskytované půjčky na krytí životních nákladů, a to ve výši deset tisíc korun na semestr (respektive ve výši limitu školného). Čerpání půjčky na životní náklady probíhá v dílčích částkách měsíčně během semestru.

Půjčka na krytí životních nákladů je poskytována za stejných podmínek jako půjčka na školné (včetně odloženého úročení). Student bude mít povinnost zřídit si bankovní účet u banky, u které si sjednal půjčku.

Splácení půjčky na životní náklady je navázáno na stejný systém jako splácení půjček na školné. Maximální doba splácení půjčky je identická jako u půjčky na školné. Stejně tak je uvažováno s případným vymáháním nesplacených pohledávek.

Podrobné vyhodnocení této varianty je uvedeno v kapitole Vyhodnocení dopadu jednotlivých variant půjček na školné a životní náklady při studiu.

Na základě porovnání silných a slabých stránek a rizik vychází tato varianta jako nejvíce vyhovující stanoveným cílům.

2.5 Veřejnoprávní podpora studentů

Poskytování různých forem podpory spadá do kompetence několika resortů, zejména pak Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT), Ministerstvu práce a sociálních věcí (MPSV), Ministerstvu zdravotnictví (MZd) a Ministerstvu financí (MF).

V současnosti lze finanční pomoc resp. podporu studentů rozdělit z hlediska směru finančních toků či úlev do dvou základních oblastí:

- podpora směřovaná ke studentům – buď ve formě podpory přímé (dávky) či nepřímé (úlevy a jiná zvýhodnění) podpory;
- podpora směřovaná k rodinám (resp. rodičům) studentů – má též formu přímé i nepřímé podpory.

Z hlediska rozsahu poskytované podpory lze rozlišovat:

- podporu univerzální/příjmově netestovanou, která je poskytována všem (studentům či rodinám), které splňují základní podmínky definované zákonem;
- podporu cílenou/příjmově testovanou, která předpokládá vedle splnění základních zákonných podmínek ještě splnění sociálních (příjmových) kritérií příjemcem.

Finanční podpora studentů v gesci MŠMT

Mezi základní formy přímé finanční pomoci resp. podpory studentů v gesci MŠMT v současné době patří:

Sociální stipendium

Sociální stipendium je vypláceno z prostředků dotace z kapitoly MŠMT prostřednictvím vysokých škol studentům, na které jsou pobírány přídavky na děti, a současně rozhodný příjem rodiny nepřekračuje 1,5 násobek částky životního minima rodiny. Jedná se tedy o formu přímé, příjmově testované podpory studentů.

Sociální stipendium se přiznává po standardní dobu studia, 10 měsíců v akademickém roce. V případě souběžného studia na více vysokých školách se sociální stipendium přiznává pouze jedenkrát. Sociální stipendium je vyňato z příjmů rozhodných pro přiznání dávek státní sociální podpory a zároveň je osvobozeno od daně z příjmů fyzických osob.

V roce 2011 činí výše sociálního stipendia 1 620 Kč za kalendářní měsíc, a očekává se kolem 5 tisíc příjemců. Počet příjemců i celkový objem vyplacených prostředků se od roku 2006, kdy byla sociální stipendia zavedena, postupně snižuje.

Ubytovací stipendium

Ubytovací stipendium je formou přímé, příjmově netestované finanční podpory studentů. Z prostředků dotace z rozpočtu MŠMT je prostřednictvím vysokých škol vypláceno studentům, kteří splňují:

- jsou studenty bakalářského, magisterského nebo doktorského studijního programu v prezenční formě studia;
- studují v prvním studijním programu, nebo ve studijním programu na něj navazujícím, nebo přestoupili z jednoho takového studijního programu do jiného a předchozí studium jim bylo uznáno; v případě souběžně studovaných studijních programů je student započten nejvýše jednou, a to v tom studijním programu, ve kterém byl do studia zapsán dříve;
- nepřekročili standardní dobu studia v probíhajícím studijním programu ani v žádném ze souběžně studovaných studijních programů;
- nemají místo trvalého pobytu v okrese, v němž je místo jejich studia, nebo nemají místo trvalého pobytu na území hlavního města Prahy, je-li místo jejich studia na území hlavního města Prahy.

V roce 2011 činí roční ubytovací stipendium zhruba 6 tis. Kč a jeho příjemcem je kolem 160 tis. studentů veřejných i soukromých vysokých škol.

Často uváděným nedostatkem této formy podpory je, že je orientována pouze na studenty s odlišným místem studia a trvalého pobytu, resp., že neexistuje obdobná forma podpory také pro ostatní studenty. Navíc v situaci, kdy samotná kategorie „trvalý pobyt“ je jako charakteristika skutečného bydliště studenta problematická.

Finanční podpora studentů v gesci MPSV

Finanční podpora studentů v gesci MPSV je v současné době uskutečňována především formou přídatku na dítě.

Přídavek na dítě

Přídavek na dítě patří mezi přímé, příjmově testované dávky. Je upraven zákonem o státní sociální podpoře.

Přídavek na dítě je základní, dlouhodobou dávkou, poskytovanou rodinám s dětmi, která jim pomáhá krýt náklady spojené s výchovou a výživou nezaopatřených dětí. Nárok na přídavek na dítě má nezaopatřené dítě, které žije v rodině, jejíž rozhodný příjem nepřevyšuje 2,4násobek částky životního minima rodiny. Za nezaopatřené dítě se vždy pro účely zákona o státní sociální podpoře považuje dítě do skončení povinné školní docházky a dále, jestliže se soustavně připravuje na budoucí povolání (to je právě případ studentů vysokých škol) nebo existují-li určité zdravotní důvody, pro které se nemůže připravovat na budoucí povolání nebo nemůže vykonávat výdělečnou činnost a to nejdéle do dosažení 26 let věku.

Pro nárok na dávku se posuzuje příjem za předchozí kalendářní rok. Přídavek je vyplácen ve třech výších podle věku nezaopatřeného dítěte. Na dítě do 6 let se vyplácí 500 Kč, na dítě ve věku 6 až 15 let 600 Kč a na dítě od 15 do 26 let se vyplácí 700 Kč.

O přídavek na dítě lze požádat na příslušném Úřadu práce, kontaktním místě státní sociální podpory, tzn. podle místa trvalého pobytu dítěte/oprávněné osoby. Vzhledem k tomu, že přídavek na dítě je nárokem dítěte, je-li dítě zletilé, vyplácí se jemu.

Do nepřímé finanční podpory studentů v gesci MPSV lze ještě počítat slevy od placení sociálního pojištění v případě, že student podniká. V minulosti bylo součástí nepřímé podpory studentů v gesci MPSV také započítávání doby studia jako tzv. náhradní doby důchodového pojištění, aniž bylo za tuto dobu třeba platit pojistné. Od roku 2010 se studium jako náhradní doba důchodového pojištění již nezapočítává.

Finanční podpora studentů v gesci MZd

Finanční podpora studentů v gesci ministerstva zdravotnictví je poskytována nepřímou formou na základě zákona o veřejném zdravotním pojištění. Stát je plátcem pojistného za v zákoně vyjmenované osoby, mezi něž patří též (mimo jiné) nezaopatřené dítě do 26 let věku, jestliže se soustavně připravuje na budoucí povolání.

Finanční podpora studentů v gesci MF

Základem finanční podpory studentů resp. jejich rodin v gesci MF je především podpora formou daňového zvýhodnění, upraveného zákonem o daních z příjmů.

V souladu s tímto zákonem má poplatník (resp. jeden z rodičů/prarodičů studenta) nárok na daňové zvýhodnění na vyživované dítě žijící s ním v domácnosti. Za vyživované dítě se přitom považuje i zletilé dítě do dovršení věku 26 let, jestliže se soustavně připravuje na budoucí povolání (tj. student); příprava na budoucí povolání se posuzuje podle zákona o státní sociální podpoře. Daňové zvýhodnění může přitom poplatník – rodič/prarodič uplatnit formou slevy na dani (nepřímá podpora), daňového bonusu (v tomto případě jde vlastně o formu přímé podpory) nebo kombinací obou forem.

Pro rok 2011 je daňové zvýhodnění stanoveno ve výši 11 604 Kč ročně, tj. 967 Kč měsíčně. Horní hranice daňového bonusu je limitována částkou 52 200 Kč ročně.

Z hlediska finanční pomoci studentům lze považovat za podstatné, že jedná-li se o dítě, které je držitelem průkazu ZTP/P, zvyšuje se na ně částka daňového zvýhodnění na dvojnásobek, přičemž maximální výše daňového bonusu zůstává zachována.

Pokud jde o slevy na dani pro výdělečně činné studenty, zákon o daních z příjmů stanoví, že studenti mladší 26 let nebo studenti v doktorských programech do 28 let věku mohou uplatnit vedle základní slevy 23 640 Kč za rok (pro každého poplatníka) ještě slevu ve výši 4 020 Kč. Nepřímou podporou studentů je i osvobození různých druhů stipendií a sociálních dávek od daně.

Univerzální podpora

Nulová varianta

Ponechání současného stavu beze změn

Jak již bylo výše uvedeno, součástí univerzální podpory studentů či jejich rodin jsou v současné době:

- ubytovací stipendium (přímá podpora studentům)
- platba pojistného na veřejné zdravotní pojištění (nepřímá podpora studentům)

- daňové zvýhodnění upravené zákonem o daních z příjmů (nepřímá či přímá podpora domácnostem, ve kterých student žije)

Silné stránky:

- ponechání současného stavu znamená úsporu administrativních nákladů
- stabilita právního prostředí v této oblasti
- zavedené systémy podpory a kontrol nebudou vyžadovat změny.

Slabé stránky:

- kritérium místo trvalého pobytu při vyplácení ubytovacích stipendií často nevyjadřuje skutečnou potřebu
- věkové omezení stanovené na 26 let není s ohledem na obecný trend odkládání nástupu do vysokoškolského studia, realizaci zahraničních pobytů během studia přiměřené. Nereflektuje ani změny, ke kterým došlo v základním školství (prodloužení povinné školní docházky).

Varianta 1

Převedení daňového zvýhodnění a ubytovacích stipendií na základní grant

S výjimkou platby pojistného na veřejné zdravotní pojištění zrušit současný systém univerzální podpory studentů či domácností a poskytovat studentům přímou dávku (základní grant). Jeho výše by byla odvozena od celkové výše prostředků vynakládaných na daňová zvýhodnění a ubytovací stipendia. Po určení celkové částky na základě informací o uplatněných daňových zvýhodněních a vyplacených prostředcích na ubytovací stipendia by administraci převzal systém JVM (Jednotné výplatní místo).

Silné stránky:

- převod nepřímé podpory (daňová zvýhodnění rodičů) na přímou podporu studenta
- odstranění kritéria trvalého pobytu studenta ze systému podpory.

Slabé stránky:

- došlo by ke zvýšení míry přerozdělování v rámci státního rozpočtu, navíc v situaci, kdy významná většina příjemců základního grantu bude identická se osobami podpořenými formou daňového zvýhodnění
- zvýšení administrativní náročnosti a zvýšení výdajů v souvislosti se změnou systému
- jednalo by se o nesyntémovou výjimku v trendu omezování počtu dávek a poskytování cílených dávek (nikoliv plošných).

Varianta 2

Selektivní doplnění stávajícího systému

Identifikovat případná „hluchá místa“ v současném systému, tj. posoudit, zda je skutečně univerzální z hlediska množiny studentů a na základě této analýzy doplnit současný systém o přímé dávky studentovi v těch případech a situacích, které současný systém nepokrývá.

Návrh předpokládá ponechání současného systému univerzální podpory studentů či jejich rodin beze změny s tím, že v případě přiznávání daňového zvýhodnění v případě studentů vysokých škol bude změněna/doplněna věková hranice a definice budoucí přípravy na povolání tak, aby odpovídala definici studenta - příjemce finanční pomoci. K tomu bude nutná změna zákona o dani z příjmu a zákona o státní sociální podpoře.

Silné stránky:

- odstranění věkového omezení 26 let a jeho posunutí ve smyslu definice studenta – příjemce finanční pomoci zohledňuje obecný trend odkládání nástupu do vysokoškolského studia, realizaci zahraničních pobytů během studia
- reflektuje změny, ke kterým došlo v základním školství (prodloužení povinné školní docházky)
- ponechání rozhodujících pravidel současného stavu znamená úsporu administrativních nákladů
- stabilita právního prostředí v této oblasti
- zavedené systémy podpory a kontrol nebudou vyžadovat změny.

Slabé stránky:

- kritérium místo trvalého pobytu při vyplácení ubytovacích stipendií často nevyjadřuje skutečnou potřebu.

Na základě porovnání silných a slabých stránek a rizik vychází tato varianta jako nejvíce vyhovující stanoveným cílům.

Cílená podpora

Mezi základní složky přímé cílené podpory studentů v současné době patří zejména:

- Sociální stipendium
- Přídavek na dítě

Nulová varianta

Ponechat současný stav cílené finanční podpory studentů

Ponechat současný systém přímé cílené podpory studentů testováním příjmů rodiny studenta beze změny.

Silné stránky:

- není třeba měnit zavedené postupy.

Slabé stránky:

- výplata sociálních stipendií prostřednictvím vysokých škol je administrativně velmi komplikovaná
- dávky poskytované podle kritéria příjmů rodiny jsou poskytovány ze stejného zdroje (státní rozpočet) prostřednictvím dvou míst (MPSV a vysoké školy).

Varianta 1

Převedení sociálních stipendií do režimu jednotného výplatního místa (JVM)

Vyplácet podporu výhradně prostřednictvím budoucího jednotného výplatního místa MPSV, tj. zrušit administraci sociálních stipendií vysokými školami, a převést současná sociální stipendia na dávku dle zákona o sociální podpoře (tj. v principu zavést druhé testované příjmové pásmo u přídavků na děti pro vysokoškolské studenty).

Symetricky k základnímu grantu je třeba v tomto případě změnit vymezení okruhu podpořených osob. Bude změněna/doplněna věková hranice a definice budoucí přípravy na povolání tak, aby odpovídala definici studenta - příjemce finanční pomoci.

Silné stránky:

- výplata sociálních stipendií prostřednictvím vysokých škol bude zcela zrušena
- dávky poskytované podle kritéria příjmů rodiny budou poskytovány ze stejného zdroje (státní rozpočet) prostřednictvím jediného výplatního místa
- není téměř třeba měnit zavedené postupy.

Slabé stránky:

- nebyly identifikovány.

Na základě porovnání silných a slabých stránek a rizik vychází tato varianta jako nejvíce vyhovující stanoveným cílům.

Varianta 2

Vyplácení doplňkových grantů vysokými školami

Zrušit možnost přídavků na dítě u vysokoškolských studentů, převést prostředky do kapitoly MŠMT a nadále vyplácet podporu formou doplňkových grantů prostřednictvím vysokých škol, které již dnes administrují současná sociální stipendia.

Silné stránky:

- nebyly identifikovány.

Slabé stránky:

- výplata sociálních stipendií prostřednictvím vysokých škol je administrativně velmi komplikovaná, totéž by platilo i pro doplňkový grant
- administrativní zatížení vysokých škol by významně vzrostlo
- ztížila by se kontrola oprávněnosti vyplácení dávek.

Podpora studentů se specifickými potřebami

Významnou součástí zákona o finanční pomoci studentům budou speciální ustanovení vztahující se k podpoře studentů se specifickými potřebami. Cílem této pomoci je rozvoj individuální nezávislosti těchto studentů a získávání profesních znalostí a kompetencí, které jsou základním faktorem zlepšení adaptace a rozvoje osobnosti a začlenění do společnosti. Vyrovnání příležitostí je proces, prostřednictvím něhož jsou vzdělávací služby zpřístupněny všem znevýhodněným.

Obecná podpora

V rámci gesce MPSV je poskytována podpora občanům handicapovaným dle různých kritérií s tím, že zpravidla není rozlišováno, zda se jedná o studenty vysokých škol. Podstatným

rysem většiny zákonných opatření je, že jedním ze základních kritérií je posuzování schopnosti občana pracovat, nikoliv posuzování jeho schopnosti studovat. Tato problematika je v současné době předmětem rozsáhlé novelizace. Jedná se především o oblast poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a oblast posuzování stupně závislosti a zdravotního stavu. V současném systému handicapovaní studenti pobírají obecné dávky. K těmto dávkám mohou pobírat sociální pomoc v případě, kdy příjem rodiny klesne pod stanovené minimum. Návrh předpokládá zachování současné obecné podpory pro studenty i v dalším období.

Institucionální podpora

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy do současné doby poskytovalo nepřímou finanční podporu handicapovaných studentů formou tzv. centralizovaného rozvojového projektu, v rámci kterého mohly vysoké školy získat prostředky na specifické vybavení, pomůcky a další opatření pro usnadnění studia těchto studentů.

Od roku 2012 se bude poskytování těchto prostředků řídit novými pravidly – bude poskytován příspěvek ze státního rozpočtu za účelem podpory financování zvýšených nákladů souvisejících se studiem studentů se specifickými potřebami v akreditovaných studijních programech na veřejných vysokých školách. Návrh věcného záměru zákona předpokládá, že principy uváděné v pravidlech budou zakotveny na úrovni zákona.

Nulová varianta

Nulovou variantou se rozumí ponechání současného stavu charakterizovaného obecnou podporou v gesci MPSV a nezavedení institucionální podpory prostřednictvím MŠMT a vysokých škol ve formě zákona.

Silné stránky:

- nebyly identifikovány.

Slabé stránky:

- systematickou institucionální podporu prostřednictvím MŠMT a vysokých škol v rámci ad hoc projektů a programů nelze považovat za důsledné naplnění Listiny základních práv a svobod.

Varianta 1

Zakotvení institucionální podpory zákonem

Podstatnou změnou oproti obecným systémům podpory v gesci MPSV je, že použitá klasifikace postižení vychází výhradně z aspektů relevantních pro studium na vysoké škole a zohledňuje jejich finanční dopad. Medicínské hledisko je při klasifikaci bráno v potaz jako vstupní informace kvůli základní objektivitě vznášených nároků, nikoli jako rozhodující aspekt pro zařazení do některé z navrhovaných subkategorií. Ty vycházejí důsledně z funkčního principu klasifikace, i když jim jsou přiřazeny termíny, které mohou lékařskou diagnózu implikovat.

To mimo jiné znamená, že vysoké školy budou povinny vést příslušnou evidenci, bude zakotveno jejich oprávnění vést na základě informovaného souhlasu dotčených studentů příslušné záznamy v SIMS, tj. v centralizované databázi studentů.

Pro klasifikaci studentů se specifickými potřebami jsou uvažovány následující kategorie, přičemž míra finanční podpory se liší jak podle těchto kategorií, tak i podle dopadů příslušného typu postižení pro dané skupiny oborů.

A. Student se zrakovým postižením

- A1. lehce zrakově postižený / uživatel zraku
- A2. těžce zrakově postižený / uživatel hmatu/hlasu

B. Student se sluchovým postižením

- B1. nedoslýchavý / uživatel verbálního jazyka
- B2. neslyšící / uživatel znakového jazyka

C. Student s pohybovým postižením

- C1. s postižením dolních končetin (paraplegie)
- C2. s postižením horních končetin (jemné motoriky)

D. Student se specifickou poruchou učení

E. Student s psychickou poruchou nebo s chronickým somatickým onemocněním

Zákon rámcově vymezí standardy vybavení a opatření, které musí vysoká škola, která má být příjemcem příspěvku splňovat, a také standardy pro prokazování a osvědčování zařazení studentů do jednotlivých kategorií specifických potřeb. Součástí zákona bude vymezení rozsahu finanční podpory školám a podmínky případného použití takto přidělovaných prostředků na doplňková stipendia pro studenty se speciálními vzdělávacími potřebami. Ta by měla být využívána v situacích, kdy vyplacení prostředků studentovi představuje efektivnější způsob řešení, než je financování institucionálních opatření.

Silné stránky:

- institucionální podporu prostřednictvím MŠMT a vysokých škol založená zákonným zmocněním naplňuje Listinu základních práv a svobod v otázce práv studentů se specifickými potřebami.

Slabé stránky:

- nutnost zavedení evidence údajů o studentech se specifickými potřebami v SIMS.

Na základě porovnání silných a slabých stránek a rizik vychází tato varianta jako nejvíce vyhovující stanoveným cílům.

2.6 Soukromoprávní podpora studentů

Podniková stipendia

V souladu s novelou zákona o daních z příjmu, která vstoupila v účinnost dne 1. 1. 2011, již může zaměstnavatel uplatnit vyplacená podniková stipendia jako daňově účinný výdaj až do zákonem stanovené výše (v současné době se jedná o 5 000Kč měsíčně u studenta VŠ) v případě, že se jedná o motivační příspěvek poskytnutý studentovi na základě smluvního

vztahu. Co se rozumí pojmem motivační příspěvek je jednoznačně vymezeno v § 24 odst. 2 písm. zu) zákona o dani z příjmu, který jej definuje jako stipendium, příspěvek na stravování, ubytování, vzdělávání ve vzdělávacích zařízeních související s budoucím výkonem profese, jízdné v prostředcích hromadné dopravy do místa vzdělávání a na pořízení osobních ochranných prostředků a pomůcek poskytovaných nad rámec jiných právních předpisů. Vydání této novely umožňující odpočet vyplacených stipendií ze základu daně tedy znamená, že v tomto bodě je již programové prohlášení vlády naplněno.

V zákoně bude jednoznačně stanoveno, že podnikové stipendium je sociálním výdajem zaměstnavatele a do stanovené výše je tak od platby zdravotního a sociálního pojistného osvobozeno.

Úhrada dlužného školného zaměstnavatelem

Z hlediska stabilizace a rozvoje lidských zdrojů, a tedy podpory žádaných absolventů specifických oborů, jako jsou např. technické obory nebo učitelé základních a středních škol, je potřebné umožnit, aby zaměstnavatel měl možnost uhradit za zaměstnance jeho dluh z titulu půjčky na školné a zaměstnanci přitom nevzniknul příjem, ze kterého by musel odvést daň z příjmů a veřejnoprávní pojištění. Zákoník práce pak umožňuje sjednat se zaměstnancem reciproční závazek setrvání v pracovním poměru u zaměstnavatele. Současně se navrhuje, aby tento výdaj byl u zaměstnavatele daňově uznatelným.

Toto opatření bude koncipováno obecně a nebude omezeno na specifický okruh zaměstnanců, respektive zaměstnavatelů. Je však nepochybné, že bude využíván zejména v případě absolventů v profesích, kde se projevuje jejich nedostatek.

Nulová varianta

Tato varianta předpokládá, že se nezmění současný stav. Tedy, že zaměstnavatel nebude moci žádným dalším podporovaným způsobem přispět svým zaměstnancům ke snížení finanční zátěže vyplývající z vysokoškolského studia

Silné stránky:

- nedojde k dalším nárokům na státní rozpočet, respektive daňová úleva nesníží inkaso přímých daní a pojištění.

Slabé stránky:

- nebude odstraněna nejasnost ohledně povinnosti placení sociálního a zdravotního pojištění z poskytnutých stipendií
- nebude realizováno opatření vedoucí ke snížení finanční zátěže absolventů při splácení poskytnutých půjček
- zaměstnavatelé (platí i pro stát v roli zaměstnavatele) budou mít ztíženou roli při realizaci svých preferencí různých oborů vysokoškolského vzdělávání, např. podpora stabilizace pracovních míst u některých oborů.

Varianta 1

Zvýhodnění při úhradě půjčky zaměstnavatelem

Varianta spočívá v zavedení možnosti uhradit za zaměstnance jeho dluh z titulu půjčky na školné s eliminací daňových dopadů na straně zaměstnavatele i zaměstnance. Dále bude odstraněna nejasnost týkající se placení sociálního a zdravotního pojištění v případě podnikových stipendií.

Silné stránky:

- bude odstraněna nejasnost ohledně povinnosti placení sociálního a zdravotního pojištění z poskytnutých stipendií
- bude realizováno opatření vedoucí ke snížení finanční zátěže absolventů při splácení poskytnutých půjček
- zaměstnavatelé (platí i pro stát v roli zaměstnavatele) budou moci realizovat své preference různých oborů vysokoškolského vzdělávání a tím i stabilizaci pracovních míst u některých oborů.

Slabé stránky:

- v případě, že by 1/6 půjček byla za absolventy uhrazena zaměstnavatelem, činily by dopady do státního rozpočtu vyplývající z daňových osvobození a úspory na odvodech do systému veřejnoprávních pojištění částku ve výši až 250 milionů Kč ročně (v době po plném náběhu systému).

Na základě porovnání silných a slabých stránek a rizik vychází tato varianta jako nejvíce vyhovující stanoveným cílům.

3 Konzultace

Jednotlivé části návrh byly v průběhu přípravy konzultovány na pracovní úrovni a v rámci mezirezortní komise se zástupci dotčených resortů:

- Ministerstvo školství
- Ministerstvo financí
- Ministerstvo práce sociálních věcí
- Ministerstvo zdravotnictví.

K jednotlivým částem byly organizovány veřejné konzultace pro odbornou i širokou veřejnost, teze návrhu byly představeny a diskutovány na konferenci dne 7. října 2011.

4 Zhodnocení variant a výběr nejvhodnějšího řešení

V průběhu přípravných prací před tím, než se přistoupilo k zpracování věcného záměru zákona o finanční pomoci studentům, bylo zpracováno velké množství analytických a srovnávacích studií. Jejich závěry byly do značné míry využity při zpracování RIA.

V procesu RIA bylo pro každou řešenou problematiku posouzeno více variantních řešení. Na základě porovnání silných a slabých stránek jednotlivých řešení byly identifikována řešení nejlépe vyhovující stanovenému cíli.

V tabulce jsou pro přehlednost rekapitulována zvolená řešení jednotlivých oblastí i s uvedením odhadů jejich dopadu do výdajů veřejných financí, respektive státního rozpočtu.

Kapitola	Zvolená varianta	Dopady do výdajů státního rozpočtu
2.1 Definice studenta – příjemce finanční pomoci	Varianta 1 - zvýšení rozhodného věku a omezení na standardní dobu studia	Samotná změna definice studenta – příjemce finanční pomoci má rozpočtové dopady, které jsou popsány u jednotlivých kapitol.
2.2 Spoření na vzdělání	Varianta 1 - modifikace současného stavebního spoření	S ohledem na to, že nebude umožněno uzavírat více smluv se státní podporou jedním účastníkem, lze mít za to, že nedojde ani k vyšším výdajům SR na státní podporu.
2.3 Problematika půjček na úhradu školného	Varianta 2 - systém půjček se zapojením komerčních subjektů (tj. subvarianta 2d)	V případě, že půjčku využije polovina studentů, kteří na ni budou mít nárok, výdaj státního rozpočtu na úhradu úroků placených za studenty během studia ročně nepřesáhne 200 mil. Kč (rok 2017). Jeho výše bude kolísat v návaznosti na počty studentů a v dlouhodobém časovém období se ustálí na hodnotě kolem 100 mil. Kč.
2.4 Problematika půjček na krytí životních nákladů studenta	Varianta 2 - půjčky na životní náklady navázané na systém půjček na školné	<p>V případě, že podíl nesplácených půjček bude činit 5 % z objemu částky zaručené státní zárukou, výdaj státního rozpočtu z titulu uplatněných záruk bude činit cca 140 mil. Kč ročně.</p> <p>Možnost uplatnit zaplacené úroky z půjčky jako položku odpočitatelnou od základu</p>

		daně znamená snížení příjmů státního rozpočtu o cca 150 mil. Kč ročně.
2.5 Veřejnoprávní podpora studentů		
univerzální podpora	Varianta 2 - selektivní doplnění stávajícího systému	Vzhledem k tomu, že navržená opatření jsou protisměrná (na jedné straně zvýšení rozhodného věku, ale na straně druhé omezení na standardní dobu studia), nedojde k zvýšení okruhu podpořených osob a proto nelze očekávat žádné významné dopady do SR.
cílená podpora	Varianta 1 - Převedení sociálních stipendií do režimu jednotného výplatního místa (JVM)	Dojde pouze k přesunu mezi kapitolami SR bez dopadu na výši výdajů.
institucionální podpora studentů se specifickými studijními potřebami	Varianta 1 Zakotvení institucionální podpory zákonem	V souvislosti se zvolenou variantou se nepředpokládá nárůst prostředků SR pro daný účel. K tomu by v omezeném rozsahu došlo pouze v případě, že by se zvýšil podíl studentů se specifickými studijními potřebami na celkovém počtu.
2.6 Soukromoprávní podpora studentů	Varianta 1- zvýhodnění při úhradě půjčky zaměstnavatelem	V případě, že by 1/6 půjček byla za absolventy uhrazena zaměstnavatelem, činily by dopady do státního rozpočtu vyplývající z daňových osvobození a úspory na odvodech do systému veřejnoprávních pojištění částku ve výši až 250

		miliónů Kč ročně (v době po plném náběhu systému).
--	--	--

5 Implementace a vynucování

Implementace a vynucování nově zaváděných opatření týkajících se půjček a spoření bude zajištěna zákonnými prostředky vyplývajícími z platné právní úpravy. Bude se jednat jednak o nástroje soukromoprávní povahy (závazkový vztah banka – student), jednak o nástroje veřejnoprávní povahy (v případě uplatnění plnění ze státní záruky).

Část navrhovaných opatření spočívá v dílčích změnách platné právní úpravy, kde je otázka implementace a vynucování již řešena a úpravy nevyvolají potřebu významných změn.

6 Přezkum účinnosti

Přezkum účinnosti bude proveden nejdéle do 3 let od účinnosti zákona. Kritériem pro posouzení bude míra splnění stanovených cílů, které jsou formulovány v tomto dokumentu.

7 Shoda materiálu s právem ES/EU

Navrhovaný právní předpis je plně slučitelný s právem ES/EU.

8 Dopady na podnikatelské prostředí, environmentální a sociální dopady, rovnost žen a mužů

Návrh věcného záměru zákona o finanční pomoci studentům nebude mít podstatné dopady na podnikatelské prostředí. Stejně tak nebude mít žádné dopady na životní prostředí.

Z hlediska sociálních dopadů neočekáváme významné negativní důsledky. Určitý sociální dopad může znamenat samotné zavedení školného, to je však předmětem jiného návrhu zákona, tento návrh věcného záměru zákona naopak zavádí opatření, jak případné negativní dopady školného na studenty snížit.

Věcný záměr zákona o finanční pomoci studentům je v souladu s principem rovnosti žen a mužů zaručeným ústavním pořádkem. Návrh věcného záměru nezakládá ani nepřipouští diskriminační přístup.

9 Kontakty

Prof. Ing. Ivan Wilhelm, CSc., tel: +420234812101, e-mail: ivan.wilhelm@msmt.cz

Prof. Ing. Jan Hálek, CSc., tel: +420725005684, e-mail: jan.halek@msmt.cz

JUDr. Jana Škeříková, tel: +420234813115, e-mail: jana.skerikova@msmt.cz

B) Návrh věcného řešení

1. ÚVOD

Strategickým cílem věcného záměru zákona o finanční pomoci studentům vysokých škol je zlepšit ekonomické podmínky pro studenty vysokých škol v průběhu vysokoškolského studia, zejména v souvislosti se zavedením povinnosti placení školného za studium na vysokých školách³. Sada podpůrných finančních nástrojů určených studentům vysokoškolského studia zabezpečí, že se studium nestane ekonomicky nedostupné pro studenty ze sociálně znevýhodněných rodin.

Zákon je postaven na těchto principech:

- Zabezpečit přístup občanů k vysokoškolskému vzdělání, jejich účast na vzdělávání a rovnost šancí bez ohledu na sociální prostředí, ze kterého pocházejí.
- Využití záručních nástrojů státu prostřednictvím ČMZRB, a.s.
- Využití finančních nástrojů ze strany studentů je fakultativní.
- Minimalizace výdajů státního rozpočtu.
- Efektivnost a nízká administrativní náročnost zvolených řešení.

Samotný zákon o finanční pomoci studentům zahrnuje tato řešená témata:

- a) spoření na vzdělání
- b) půjčky na školné
- c) půjčky na životní náklady studentů
- d) veřejnoprávní podpora studentů
- e) soukromoprávní podpora studentů
- f) změny souvisejících zákonů.

2. VĚCNÝ ZÁMĚR ZÁKONA O FINANČNÍ POMOCI STUDENTŮM

---

³ Zavedení školného je předmětem věcného záměru nového zákona o vysokých školách.

Definice studenta - příjemce finanční pomoci

Definice studenta jako příjemce finanční pomoci je základním požadavkem pro nastavení efektivního systému poskytování finanční pomoci studentům vysokých škol. Správné nastavení této definice je důležité také z pohledu provázání na další systémy, které pracují s definicí studenta. Jedná se převážně o sociální systém, daňový systém či systém zdravotního pojištění.

Status studenta bude mít každá fyzická osoba, která:

- studuje akreditovaný studijní program (bakalářský, magisterský vč. navazujícího, doktorský),
- studuje v prezenční formě studia,
- v celkovém součtu dosud absolvovaných let studia příslušného cyklu její studium nepřesáhlo délku standardní doby studia tohoto cyklu⁴,
- při zahájení studia v příslušném akreditovaném studijním programu nepřekročila hranici věku 30 let.

Zachovány musí být všechny podmínky současně.

Stejným způsobem jako pro české občany bude finanční pomoc dle návrhu zákona poskytována všem občanům EU, kteří mají v České republice trvalý pobyt nebo jsou osobami zaměstnanými, samostatně výdělečně činnými, osobami ponechávajícími si takové postavení a jejich rodinným příslušníkům⁵. Pokud některé návrhem dotčených právních předpisů obsahují širší vymezení osob s nárokem, bude při aplikaci použito toto širší vymezení.

Spoření na vzdělání

Podpora spoření na vzdělání je jednou z významných forem financování studia vysokoškolských studentů, k níž se vláda zavázala ve svém programovém prohlášení. Výhodou systému spoření na vzdělání je to, že jeho prostřednictvím jsou k dispozici nejenom naspořené prostředky, ale současně i možnost čerpání půjček. Vzhledem k tomu, že v současné době žádný státem podporovaný systém spoření na vzdělávání neexistuje, je zapotřebí tento systém vytvořit, a to buď modifikací současného systému stavebního spoření, nebo vytvořením nového systému spoření.

V současné době je Ministerstvem financí ČR připravována koncepční novela stavebního spoření, v rámci které má dojít k zavedení účelovosti při čerpání poskytnuté státní podpory a k dalšímu zpřísnění čerpání prostředků ze státního rozpočtu (v současné době 10 % ročně z vložené částky, maximálně však 2 tis. Kč). Jako jediné možné a efektivní se jeví rozšíření účelovosti při čerpání poskytnuté státní podpory také na oblast financování vysokoškolského vzdělávání tj. možnost jejího použití na školné a další poplatky vyměřované vysokou školou. Jakkoliv poskytnutá státní podpora představuje pouze menší část naspořených prostředků,

---

⁴ Standardní doba studia zahrnuje počet roků, na něž je příslušný studijní program (bakalářský, magisterský, navazující magisterský nebo doktorský) akreditován. Definice bude zohledňovat potřeby studentů se specifickými potřebami, způsob počítávání zahraničních studijních pobytů apod. Pro účely finanční pomoci studentům bude definice standardní doby studia vycházet z návrhu vysokoškolského zákona.

⁵ Směrnice Rady a evropského parlamentu č. 2004/38 ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů EU a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států.

představovala by navrhovaná změna významný „signální“ efekt pro účelovost použití všech naspořených prostředků.

Nespornou výhodou tohoto řešení je vedle poměrně jednoduché implementace do současného systému také skutečnost, že stavební spoření má v současné době uzavřeno přes 5 mil. účastníků, tzn., že tyto soukromé zdroje jako reálná možnost financování školného a nákladů studia existují již v současnosti. Spoření bude probíhat podle zavedených pravidel s tím, že účelovost bude rozhodnuta a doložena v okamžiku čerpání naspořených prostředků (vč. státní podpory). Navržené řešení nepovede k významnému zvýšení počtu smluv, protože nebude možno mít uzavřeno více než jednu smlouvu se státní podporou.

Půjčky na úhradu školného

Vládní prohlášení předpokládá, že bude zavedena finanční spoluúčast absolventů vysokých škol na hrazení nákladů jejich studia formou tzv. odloženého školného s termínem zavedení od akademického roku 2013/2014, nákladech maximální výši 10 000 Kč na jeden semestr. Zavedení školného je obsaženo v souběžně zpracovávaném věcném záměru zákona o vysokých školách.

Školné bude školám zapláceno ihned, student bude mít možnost vedle přímé platby školného uzavřít půjčku za tímto účelem garantovanou státem. Půjčka bude hrazena absolventy po absolvování, a to po předem stanovenou dobu (na základě volby délky splácení).

To neovlivní možnost předčasného splacení půjčky bez dalších sankcí. Stejně tak je možné, aby banka nabídla konsolidaci půjčky s jinými produkty, tím ovšem ztrácí státní záruku. Dále je přihlíženo k době, kdy byl absolvent nezaměstnaný, na mateřské či rodičovské dovolené nebo jsou jeho příjmy nižší než dvojnásobek minimální mzdy, kdy nesplácí jistinu a splácí jen úrok.

Úrok zaplacený absolventem při splácení půjčky na školné bude moci absolvent uplatňovat jako odpočitatelnou položku od základu daně z příjmů, podobně jako je tomu u úroků z úvěrů na řešení jeho bytové potřeby nebo u příspěvků zaplacených na penzijní připojištění.

Systém půjček se zapojením komerčních subjektů

Návrh počítá s tím, že systém zvýhodněných půjček na úhradu školného bude poskytován prostřednictvím komerčních subjektů s využitím jejich infrastruktury. Budou poskytovány ze zdrojů komerčních subjektů, kterým je státem (prostřednictvím ČMZRB) poskytnuta záruka za poskytnuté půjčky na školné studentům. Důvodem poskytnutí záruky je to, že nárok na půjčku má každý student splňující definici. Žadatel není testován s výjimkou podezření na podvod a existenci jiných nesplacených dluhů, není vyžadováno ručení třetích osob či minimální výše příjmů.

Student uzavírá smlouvu o půjčce s komerčním subjektem se záruční doložkou, na základě které je poskytnuta záruka státu.

Student neplatí úrok v období mezi poskytnutím půjčky a okamžikem, kdy je začíná půjčku splácet. Tím je naplněno ustanovení programového prohlášení vlády o odloženém školném. Díky tomu se také sníží celkové zadlužení studenta vyplývající z poskytovaných půjček na úhradu školného na únosnou mez. Úrokové náklady za bezúročnou dobu (od poskytnutí půjčky do okamžiku začátku splácení) hradí stát prostřednictvím ČMZRB.

Splácení poskytnuté půjčky je navrženo jako splácení po předem stanovenou dobu, tj. student si po absolvování studií stanoví pevnou dobu splácení (není tím ale narušena možnost splatit půjčku předčasně), která bude stanovena na 5, 10, 15 let a po celou dobu splácí stejnou anuitní splátku, která je mu na začátku splácení vypočtena.

Ve chvíli, kdy započne splácení, již má absolvent možnost splácení pozastavit pouze v předem daných případech (nezaměstnanost, rodičovská a mateřská dovolená, pokles příjmu pod hranici dvojnásobku minimální mzdy) pokud doloží potřebné náležitosti. Prodloužit splatnost (např. z 5 na 10 let), tj. zvolit jinou variantu doby splácení, má student možnost kdykoli.

Případné nedoplatky vyplývající z nesplácených půjček bude vymáhat přímo komerční subjekt ve standardním procesu. Zákon stanoví podmínky, za kterých může uplatnit nárok na plnění ze záruky. Prováděcím právním předpisem budou tyto podmínky podrobněji specifikovány co do úkonů a lhůt.

V případě, že bude realizována státní záruka, vzniká státu pohledávka z titulu plnění ze záruky a vymáhání přechází po rozhodnutí ČMRZB v přenesené působnosti na správce daně, který ji dále vymáhá

Zainteresované subjekty a jejich pravomoci, povinnosti a kompetence

- MŠMT je zodpovědné za nastavení parametrů systému placení školného dle zákona o vysokých školách⁶. Odpovídá za systém poskytování půjček na školné. Je zodpovědné za vedení sdružené matriky studentů (SIMS).
- MF ČR vydává vyhlášku specifikující podmínky, za kterých může banka uplatnit nárok na plnění ze záruky. Zajišťuje plnění státu ve prospěch ČMZRZB související s půjčkami.

ČMZRZB poskytuje v souladu se zákonným zmocněním komerčním subjektům záruky za poskytované půjčky studentům na školné. Následně při nesplácení poskytnuté půjčky realizuje plnění z uplatněné záruky, přebírá pohledávky a následně předává správci daně k dalšímu vymáhání.

- Student žádá komerční subjekty (banky) o půjčku na školné. Komerční banky uzavírají s klientem smlouvu. Smluvní vztah je uzavřen mezi studentem a komerčním subjektem se záručním doložkou.

Po absolvování vysoké školy, ale i v případě jejího nedokončení, poskytnutou půjčku absolvent splácí s pevně stanovenou dobou splácení, kdy si na začátku zvolí období, po které bude půjčku splácet a je mu vypočítána anuitní splátka.

Absolvent může kdykoli půjčku předčasně bez sankcí splatit.

- Komerční subjekty (banky) poskytují studentům půjčky na školné. Komerční subjekty přijímají žádosti o půjčku (student dokládá potvrzení o studiu, výši předepsaného školného a potvrzení, že splňuje podmínky pro poskytnutí půjčky – na základě údajů z databáze SIMS). Komerční subjekty (banky) převádí finanční prostředky z půjčky na školné přímo vysokým školám.

Po ukončení vysoké školy studentem komerční subjekty připravují předpis splátek pro absolventy.

Cenu za vedení bankovního / úvěrového účtu hradí student komerčnímu subjektu. Navíc student bance hradí případné další poplatky sankčního charakteru podle předem sjednaného ceníku (např. poplatek za zaslání upomínky s oznámením o zpožděné splátce).

---

⁶ Je předmětem souběžně předkládaného věcného záměru nového zákona o vysokých školách.

- Vysoké školy zde vystupují jako příjemci placeného školného a poskytovatelé dat a informací o studentech, např. jakou výši školného mají a zda jsou stále studenti či studium ukončili nebo přerušili (údaje z databáze SIMS).
- Správce daně začínají vymáhat půjčku na základě rozhodnutí věcně příslušného orgánu, respektive ČMZRB o zesplatnění půjčky.

Půjčka na krytí životních nákladů studenta

Půjčka na krytí životních nákladů studenta umožní studentům získat finanční prostředky na další náklady spojené se studiem (tedy na ty náklady, které přímo nesouvisí s platbou školného či náklady, na které student již získává některé stipendium, např. na ubytování).

Půjčky na životní náklady navázané na systém půjček na školné

Systém poskytování studentských půjček na krytí životních nákladů je navázán na poskytované půjčky na školné, přitom bude využita stejná institucionální struktura a procesní systém.

Zákon stanoví maximální výši poskytované půjčky na krytí životních nákladů, a to ve výši deset tisíc korun na semestr (respektive ve výši limitu školného). Čerpání půjčky na životní náklady probíhá v dílčích částkách měsíčně během semestru.

Půjčka na krytí životních nákladů je poskytována za stejných podmínek jako půjčka na školné (včetně odloženého úročení). Student bude mít povinnost zřídit si bankovní účet u banky, u které si sjednal půjčku.

Splácení půjčky na životní náklady je navázáno na stejný systém jako splácení půjček na školné. Maximální doba splácení půjčky je identická jako u půjčky na školné. Stejně tak je uvažováno s případným vymáháním nesplacených pohledávek.

Veřejnoprávní podpora

Oblast poskytování veřejnoprávní podpory bude návrhem významně změněna doplněním definice vysokoškolského studenta – příjemce finanční podpory do jednotlivých dotčených zákonů. Zejména se jedná o posun věkové hranice a také o skutečnost že nároky bude možné uplatňovat pouze po standardní dobu studia. Tím by mělo být zabezpečeno, že nedojde k významnému rozšíření okruhu podpořených osob a tím ani ke zvýšení výdajů státního rozpočtu. Poskytování různých forem podpory spadá do kompetence několika resortů, zejména pak Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT), Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV), Ministerstva zdravotnictví (MZD) a Ministerstva financí (MF).

Univerzální podpora

Jak již bylo výše uvedeno, součástí univerzální podpory studentů či jejich rodin jsou v současné době zejména:

- platba pojistného státem za studenta na veřejné zdravotní pojištění (nepřímá podpora studentům);
- daňové zvýhodnění upravené zákonem o daních z příjmů (nepřímá či přímá podpora domácnostem, ve kterých student žije), které je poskytováno v dvojnásobné výši, pokud je dítě (student) držitelem průkazu ZTP/P.

Návrh předpokládá ponechání základních principů současného systému univerzální podpory studentů či jejich rodin beze změny s tím, že v případě přiznávání daňového zvýhodnění v případě studentů vysokých škol bude změněna/doplněna věková hranice a definice budoucí

přípravy na povolání tak, aby odpovídala definici studenta - příjemce finanční pomoci. K tomu bude nutná změna zákona o dani z příjmu a zákona o státní sociální podpoře.

Cílená podpora

Mezi základní složky přímé cílené podpory studentů v současné době patří zejména:

- Sociální stipendium
- Přídavek na dítě
- Ubytovací stipendium

Návrh předpokládá institucionální změnu spočívající v zabezpečování výplaty prvních dvou dávek výhradně prostřednictvím budoucího jednotného výplatního místa MPSV, tj. zrušení administrace sociálních stipendií vysokými školami, a převedení současných sociálních stipendií na dávku dle zákona o sociální podpoře (tj. v principu zavést druhé testované příjmové pásmo u přídavků na děti pro vysokoškolské studenty).

Obdobně jako u daňového zvýhodnění se navrhuje i v tomto případě změnit vymezení okruhu podpořených osob v závislosti na definici studenta.

Ubytovací stipendia se navrhuje ponechat ve stávající formě.

Podpora studentů se specifickými potřebami

Součástí zákona o finanční pomoci studentům budou speciální ustanovení vztahující se k podpoře studentů se specifickými potřebami. Cílem této pomoci je rozvoj individuální nezávislosti těchto studentů a získávání profesních znalostí a kompetencí, které jsou základním faktorem zlepšení adaptace a rozvoje osobnosti a začlenění se do společnosti.

Obecná podpora

V rámci gesce MPSV je poskytována podpora občanům handicapovaným dle různých kritérií s tím, že zpravidla není rozlišováno, zda se jedná o studenty vysokých škol. Podstatným rysem většiny zákonných opatření je, že jedním ze základních kritérií je posuzování schopnosti občana pracovat, nikoliv posuzování jeho schopnosti studovat. Tato problematika je v současné době předmětem rozsáhlé novelizace. Jedná se především o oblast poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a oblast posuzování stupně závislosti a zdravotního stavu. V současném systému handicapovaní studenti pobírají obecné dávky. K těmto dávkám mohou pobírat sociální pomoc v případě, kdy příjem rodiny klesne pod stanovené minimum. Návrh předpokládá zachování současné obecné podpory pro studenty i v dalším období.

Institucionální podpora

MŠMT do současné doby poskytovalo nepřímou finanční podporu handicapovaných studentů formou tzv. centralizovaného rozvojového projektu, v rámci kterého mohly vysoké školy získat prostředky na specifické vybavení, pomůcky a další opatření pro usnadnění studia těchto studentů.

Od roku 2012 se bude poskytování těchto prostředků řídit novými pravidly – bude poskytován příspěvek ze státního rozpočtu za účelem podpory financování zvýšených nákladů souvisejících se studiem studentů se specifickými potřebami v akreditovaných studijních programech na veřejných vysokých školách. Návrh věcného záměru zákona předpokládá, že principy uváděné v pravidlech budou zakotveny na úrovni zákona.

To mimo jiné znamená, že vysoké školy budou povinny vést příslušnou evidenci, bude zakotveno jejich oprávnění vést na základě informovaného souhlasu dotčených studentů příslušné záznamy v SIMS, tj. v centralizované databázi studentů.

Podstatnou změnou oproti obecným systémům podpory v gesci MPSV je, že použitá klasifikace postižení vychází výhradně z aspektů relevantních pro studium na vysoké škole a zohledňuje jejich finanční dopad. Medicínské hledisko je při klasifikaci bráno v potaz jako vstupní informace kvůli základní objektivitě vznášených nároků, nikoli jako rozhodující aspekt pro zařazení do některé z navrhovaných subkategorií. Ty vycházejí důsledně z funkčního principu klasifikace, i když jim jsou přiřazeny termíny, které mohou lékařskou diagnózu implikovat.

Pro klasifikaci studentů se specifickými potřebami jsou uvažovány následující kategorie, přičemž míra finanční podpory se liší jak podle těchto kategorií, tak i podle dopadů příslušného typu postižení pro dané skupiny oborů.

A. Student se zrakovým postižením

- A1. lehce zrakově postižený / uživatel zraku
- A2. těžce zrakově postižený / uživatel hmatu/hlasu

B. Student se sluchovým postižením

- B1. nedoslýchavý / uživatel verbálního jazyka
- B2. neslyšící / uživatel znakového jazyka

C. Student s pohybovým postižením

- C1. s postižením dolních končetin (paraplegie)
- C2. s postižením horních končetin (jemné motoriky)

D. Student se specifickou poruchou učení

E. Student s psychickou poruchou nebo s chronickým somatickým onemocněním

Zákon rámcově vymezí standardy vybavení a opatření, které musí vysoká škola, která má být příjemcem příspěvku splňovat, a také standardy pro prokazování a osvědčování zařazení studentů do jednotlivých kategorií specifických potřeb. Součástí zákona bude vymezení rozsahu finanční podpory školám a podmínky případného použití takto přidělovaných prostředků na doplňková stipendia pro studenty se speciálními vzdělávacími potřebami. Ta by měla být využívána v situacích, kdy vyplacení prostředků studentovi představuje efektivnější způsob řešení, než financování institucionálních opatření.

Soukromoprávní podpora

Vedle forem veřejnoprávní podpory studentů popsaných v předchozích kapitolách je důležitou součástí systému finanční pomoci studentů také podpora soukromoprávní, obvykle poskytovaná budoucím nebo stávajícím zaměstnavatelem.

Podniková stipendia

V souladu s novelou zákona o daních z příjmu, která vstoupila v účinnost dne 1. 1. 2011, již může zaměstnavatel uplatnit vyplacená podniková stipendia jako daňově účinný výdaj až do zákonem stanovené výše (v současné době se jedná o 5 000Kč měsíčně u studenta VŠ) v případě, že se jedná o motivační příspěvek poskytnutý studentovi na základě smluvního vztahu. Co se rozumí pojmem motivační příspěvek je jednoznačně vymezeno v § 24 odst. 2 písm. zu) zákona o dani z příjmu, který jej definuje jako stipendium, příspěvek na

stravování, ubytování, vzdělávání ve vzdělávacích zařízeních související s budoucím výkonem profese, jízdné v prostředcích hromadné dopravy do místa vzdělávání a na pořízení osobních ochranných prostředků a pomůcek poskytovaných nad rámec jiných právních předpisů. Vydání této novely umožňující odpočet vyplacených stipendií ze základu daně tedy znamená, že v tomto bodě je již programové prohlášení vlády naplněno.

V zákoně bude jednoznačně stanoveno, že podnikové stipendium je sociálním výdajem zaměstnavatele a do stanovené výše je tak od platby zdravotního a sociálního pojistného osvobozeno.

Úhrada dlužného školného zaměstnavatelem

Z hlediska stabilizace a rozvoje lidských zdrojů, a tedy podpory žádaných absolventů specifických oborů, jako jsou např. technické obory nebo učitelé základních a středních škol, je potřebné umožnit, aby zaměstnavatel měl možnost uhradit za zaměstnance jeho dluh z titulu půjčky na školné a zaměstnanci přitom nevzniknul příjem, ze kterého by musel odvést daň z příjmů a veřejnoprávní pojištění. Zákoník práce pak umožňuje sjednat se zaměstnancem reciproční závazek setrvání v pracovním poměru u zaměstnavatele. Současně se navrhuje, aby tento výdaj byl u zaměstnavatele daňově uznatelným.

Toto opatření bude koncipováno obecně a nebude omezeno na specifický okruh zaměstnanců, respektive zaměstnavatelů. Je však nepochybné, že bude využíván zejména v případě absolventů v profesích, kde se projevuje jejich nedostatek.

3. PŘEDPOKLÁDANÁ SYSTEMATIKA ZÁKONA

- Část první – Půjčky na školné a půjčky na životní potřeby studentů
- Část druhá – Spoření na vzdělání
- Část třetí – Soukromoprávní pomoc
- Část čtvrtá – Změny a doplnění souvisejících zákonů
- Část čtvrtá – Společná, přechodná a závěrečná ustanovení

C) Způsob promítnutí věcného řešení do právního řádu

Způsob promítnutí navrhovaného věcného řešení do právního řádu

Věcné řešení předpokládá, že záměr bude realizován prostřednictvím nového zákona⁷ o finanční pomoci studentům, protože se jedná o problematiku, která není dosud v právním

---

⁷ Tento postup předvídá i legislativní plán práce vlády schválený usnesením vlády ze dne 23. února 2011 č. 144, bod č. 3

řádu České republiky řešena. Jedná se o problematiku půjček na školné, půjček na krytí životních nákladů studenta a spoření na vzdělání. Novelizací stávajících daňových a sociálních zákonů budou řešeny otázky nepřímé podpory studentů formou daňových úlev a formou přímých dávek ze sociálního systému.

Přehled právních předpisů dotčených navrhovaným řešením

Věcný záměr zákona o finanční pomoci studentům předpokládá novelizace zejména následujících zákonů:

- a) zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů⁸;
- b) zákon č. 96/1993 Sb., o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření
- c) zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů,
- d) zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů,
- e) zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů
- f) zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů,
- g) zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů,
- h) zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů,
- i) zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů,
- j) zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.
- k) zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících Zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- l) zákon o č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

Respektive dotčena může být i právní úprava obsažená v právních předpisech, které jsou teprve připravovány, konkrétně například vládní návrh zákona o Jednotném inkasním místu (JIM), který je v současné době v legislativním procesu.

Prováděcí právní předpisy

---

⁸ Fakticky nepůjde o novelizaci, protože souběžně je připravován nový zákon o vysokých školách, který bude provázán.

Návrh zákona předpokládá vydání vyhlášky ministerstva financí, kterou budou stanoveny podrobnosti podmínek pro uplatnění plnění ze státní záruky.

Zrušení právních předpisů

Návrhem zákona nebudou zrušeny žádné právní předpisy.

Zhodnocení stávající právní úpravy

V převážné míře je obsahem věcného záměru zákona problematika dosud legislativně neupravená.

Součástí věcného záměru je i novelizace systému stavebního spoření, jehož účelovost bude rozšířena i na podporu vysokoškolského studia. V ostatním se stávající právní úprava použije.

S ohledem na změnu definice studenta bude v případě daňových, sociálních a zdravotních zákonů provedena změna rozhodného věku z maximálně 26 let věku na 30 let věk při započítání studia, při souběžném omezení počtu osob s nárokem na studenty prezenčního studia studující ve standardní době studia. V ostatním se stávající právní úprava použije.

D) Hospodářský a finanční dosah navrhované právní úpravy, její sociální dopady a dopad na životní prostředí

Dopad na podnikatelské prostředí, dopady na životní prostředí, sociální dopady, rovnost žen a mužů hospodářský a finanční dopad je popsán v Závěrečné zprávě hodnocení dopadů regulace RIA.

E) Soulad navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem, mezinárodními závazky a se závazky vyplývajícími pro Českou republiku z členství v Evropské unii

Vstupem České republiky do Evropské unie vznikla České republice kromě jiného také povinnost zajistit volný pohyb osob, svobodu podnikání (usazování) a volný pohyb služeb v souladu s úpravou obsaženou mj. v čl. 43, 48, 49 a 55 Smlouvy o založení ES, které zakazují omezovat svobodu usazování, podnikání a poskytování služeb pro státní příslušníky a společnosti jednoho členského státu na území státu druhého.

Vstupem České republiky do Evropské unie vznikla České republice také povinnost zajistit rovné podmínky studia pro občany České republiky a státní příslušníky ostatních členských států Evropské unie (a jejich rodinné příslušníky) na našich vysokých školách, neboť rovný přístup ke vzdělávání je prostředkem k realizaci volného pohybu osob. Tento princip předkládaný návrh splňuje, neboť plně respektuje mj. čl. 43, 48, 49 a 55 Smlouvy o založení ES, které zakazují omezovat volný pohyb služeb, svobodu podnikání a svobodu usazování pro státní příslušníky a právnické osoby jednoho členského státu na území státu druhého, a čl. 12 téže smlouvy, podle kterého je nepřipustná diskriminace z důvodů státní příslušnosti.

Relevantní předpisy práva ES:

- Ustanovení Smlouvy o založení Evropského společenství – zejm. čl. 3c, 14, 18, čl. 39 až 49, 55, 94, 95
- Směrnice Rady 1993/96/EHS o právu pobytu pro studenty
- Směrnice Rady 1968/360/EHS o odstranění omezení pohybu a pobytu pracovníků členských států a jejich rodinných příslušníků uvnitř Společenství
- Nařízení Rady 1968/1612/EHS o volném pohybu pracovníků uvnitř Společenství

Závěr:

Předložený návrh je plně slučitelný s právem Evropské unie.

Navrhovaná právní úprava není v rozporu s Ústavou a ústavním pořádkem České republiky.

Navrhovaná právní úprava rovněž není v rozporu s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána, neboť zakotvuje přednost mezinárodních smluv, vázících Českou republiku.